

H. Asiæ et Afr.

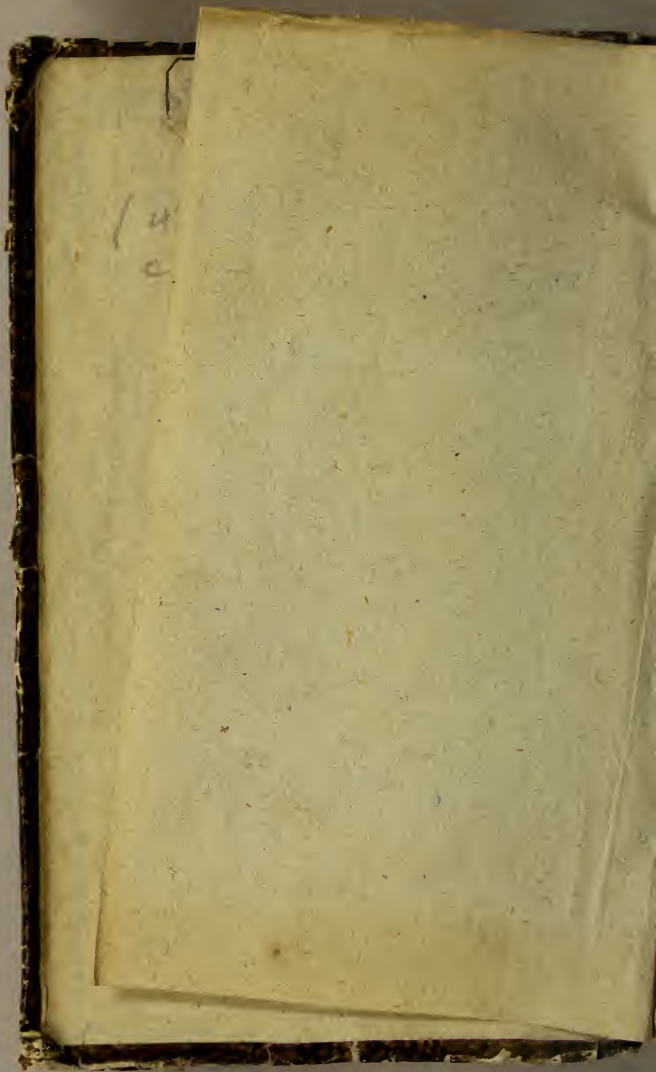
23. N.

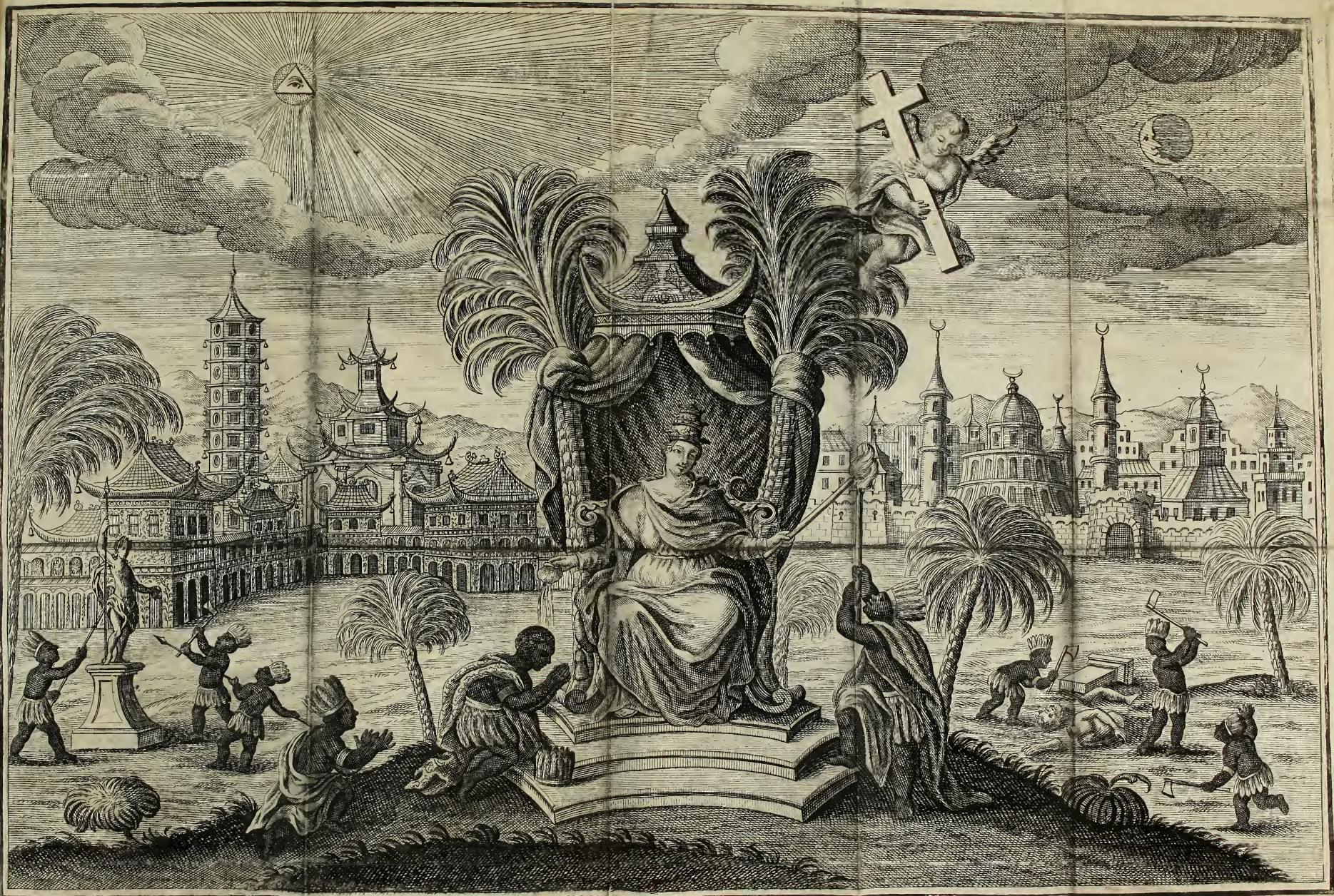
14212
CJUL

JOHN CARTER BROWN
LIBRARY

Purchased from the
Trust Fund of
Lathrop Colgate Harper
LITT. D.

RPJCB

DE INDIA,
Ejusque Gloriosa
JUVENTUTE
SERMONES
HABITI
A RHETORIBUS
VIENNENSIBUS

ET
HONORI
*Illustriſſimorum, Perilluſtrium,
Reverendorum, Prænobilium, Nobilium,
Excellentium, ac Doctiſſimorum Dominorum,
Dominorum AA. LL. & Philoſophiæ*
DOCTORUM

Ab iſdem inſcripti,

Dum per Reverendum Patrem
AUGUSTINUM HINGERLE,
Soc. JESU, AA. LL. & Phil. Doctorem,
ejusdemque Professore Emeritum; nec non
p. t. Seniorem, & Conſiſtorialem,
Supremâ AA. LL. & Philoſophiæ
LAUREA

Ornamentum

Anno M. DCC. XXVI. Menſe Julio, Die

VIENNÆ, typis Wolffgangi Schwendimann, Univ. Typogr.

ILLUSTRISSIMI,

Perillustres, Reverendi, Prænobiles, Nobiles, Excellentes, ac Doctissimi

Domini, Domini

DOCTORES.

*onsuetum laboris nostri
vectigal pendimus, Vobis de
Suprema, quam hodie à Phi-
losophia adepti estis, Magistri*

*Laurea gratulantes: attigistis tandem ali-
quando Triumphatores Litterarii eum glo-
riæ verticem, ad quem per tot studiorum
certamina, ambiguis, & obscuris viis
triennio propè integro fuistis eluctati.
Quiescite duplici sub Lauri umbra, &
sepositis tantisper severioris Minervæ cu-
ris erudito fruamini otio. En Sermones
de India, ejusque gloriosa Juventute ve-
stris inscribimus honoribus, eosque in Do-*

Erinae folio confidentibus offerimus. Dis-
plicere vix poterunt, nisi iis, quibus
præter patriam nil notum, regna cetera,
& terrarum partes in Luna concavo si-
ta esse videntur. Illustria legetis Juve-
num facta, quorum dum numerabitis vi-
ctorias, recurrent animo triumphi, quos
amico inter vos certamine toties meruistis.
Mores Barbarorum inserimus, aut laude,
aut vituperio dignos; in his beatitatem
Patriæ Vestræ celebrabitis; in illis legetis
sæpe ea, quæ utinam & nos imitemur!
Accipite proinde munus hoc, quod à Sua-
da defertur: leve est illud quidem, si mo-
lem spectatis, vile, si sermonis humilita-
tem; verum cogitate, minorem esse sensum
ad singula, quæ laborum varietate distra-
tus pluribus esse intentus debet. Neque
nos, qui sudore vestro signato tramiti an-
no venturo insistemus strenuè, despici-

Honori Vestro

Additissimos

Rhetores Viennenses.

§. I.

*Operis institutum exponitur, &
Indiæ Orientalis ritus describuntur.*

Cùm vergente ad vesperam die aliquantulum nimii se se calores fregissent, die à Musarum imperiis libera, collecto jam, sepositoque, quod cras Suadæ lirarent, tributo, Leottus cum dilecto sibi Angelo-Montio in sylvam, quam Pratter dicimus, curru delatus est.

Est locus ante alios longè gratissimus hortos,
Et sylvas inter nobile nomen habet.
Hunc lster gelidis præterflus alluit undis,
Queis simul æstivas mitigat ille faces.
Arboreumque genus, decus altum, instantibus umbris
Tecta dat, & gratas fingit utrinque domos.
Concinit æthereis respublica musica campis,
Atque suos reddit ramus, & aura sonos.
Sirenes nemorum (nam tanta est copia) nemo
Non credet patrios hîc statuissè lares.
Hæc primam reduci dat Phæbo turba salutem,
Hæc canit extremum, luce abeunte, vale.
Quin etiam media volucri dum nocte tacetur,
His sonat aligeris garrula sylvæ choris.

A

Quo.

Quo me cunque fero , ridentia sidera Flœræ,
Sive videbo tuum læta Diana decus.
Huc , quando occidui merguntur in æquora soles,
Ponere curarum pondera fessus amat.
Vindo - bonæ quisquis merito celebratur honore,
Magnificæque Dii , Magnificæque Deæ.
Nam fera clausa alios plebeji sanguinis arcet ,
Qui venit huc , signum nobilitatis habet.

Hic ubi prima patent , & amœna viri-
ditate suas ad umbras , deliciâsque invitant
nemorum theatra , currum , ut sit , deseruê-
re ambo , ut jucundam inclinato sole , quâ
se Rhetorico labori redderent , deambula-
tionem peragerent , & vires liberiori ab aura
novas caperent , vel saltem nimio studio-
rum æstu defatigatas restaurarent. Nam
mira serenitas Phæbi funus comitabatur , &

Lenè susurrantes Zephyri . pérque ora ruentes
Dulcia crispata libabant basia fraude.

Vix amicos inter sermones centum pas-
sum itinere processum est , postquàm no-
bili certamine de sinistra certâssent , varia-
tôque prælio ignotum reliquissent , quis
socio invitus modestiæ palmam cesserit ,
cùm nota vox Leotti ad aures labitur , quâ
non procul abesse , dubius tamen , ne falla-
tur , Danalum suum intellexit : non diu al-
ternas vices spes , metûsque tenuerunt.
Optima enim fors , dexteram in par-
tem versis Danalum , Fratres Florivallios ,

Sen-

Sengemenium amœniore in xyſto , quem
 altæ , frondosæque arbores obumbrabant,
 inambulantes obvios dedit ; Rhetores om-
 nes , quos & nobilitas , & ingenii excellen-
 tia , virtutum non minùs , quàm studiorum
 fecit æmulos, & imitatores; dictis, auditisque
 salutationum formulis , mutuòsque inter
 amplexus omni humanitatis officio exsolu-
 to, Danalus : Heus amici! quos inopina-
 tus quidem , exoptandus tamen casus con-
 junxit, eos hodierna dies , donec reduces
 currus nostros repetemus , inter nemoris
 gaudia non sejunget. Summa erat volun-
 tatum consensus , imò tanta, ut, licet An-
 gelo - Montius generosior ceteris viridi in
 diæta (ut juniore Plinio loqui placuit) viæ
 metam constituerit, Florivallii , etsi tam lon-
 gis ambulationibus non assueti , quin com-
 mitarentur , minimè fuerint deterriti. Pro-
 vidus magis Leottus , Gibellium , quo à
 servitiis utitur , advocat, ponè sequi cur-
 rus imperet, ne lassis pedibus idem iter es-
 set remetiendum. Ast via longa videri non
 potuit , nam cumulatæ undique aurium ,
 oculorùmque deliciæ , earùmque insatiabi-
 lis varietas , quæ amænitate oculos , volu-
 ptate animos , admiratione mentem conti-
 nuò paverant, omnem , si quæ pedum erat
 molestia , ipsiusque temporis diuturnitatem

fallebant: modò suspenso gressu lusciniarum Cantus auribus accipere, suavi hac musica recreare animum, abripi, totique in avem taciti absorberi, modò Pandioniadis Metamorphosim recolere, dum

Flet Philomela nefas incestûs Tereos, & quæ

Muta puella fuit, garrula fertur avis.
modò carmen addere, & metri suavitatem
lucris concertare, hanc, benè si memini,
odem concordi Symphonia modulabantur.

Convenit festæ dare certamenti

Otia, infirmas recreando vires,

Fortior sese, meliôrque iussæ

Reddat ut arti.

Quæ solent herbæ tenui virere

Rore, sternuntur validum per imbrem;

Et vigor mentis nimio fatiscit

Sæpius æstu.

Canebant siquidem præsentia gaudia,
eò chariora, quò rara magis, commune
enim, & quotidianum optimorum Rhetorum
est, in musæo sedere ad mensulam, &
quà lætando, quà scribendo chartis
impallescere; quos inter jucundos, eruditosque
sermones, ut varia tulit occasio, varius
item genius amicorum, ignari, quantum
confecissent itineris, ad præfixum viæ
terminum pervenerunt: quo velut admoniti
Florivallii defatigata crura, seque supinos
molli in cespite sternunt, sociorum exem-
pla

plā secutus Leottus est , unāque Angelo-
Montium , & Sengemenium amico lapsu
præcipitat : infelicior erat Danalus (sita-
men sinistra , quæ fructum peperit opti-
mum , fors dici possit) gladio enim pedibus
interjecto non tam sedebat , quàm ruebat,
quo casu commota veste Libellus excidit ,
quem Parnassus Viennensis eorum nuper ho-
noribus inscripsit , quos Philosophia obre-
latam à Logica victoriam gloriosos trium-
phatores primâ laureâ coronavit. Ut vi-
dit hunc Sengemenius , quid , amabo , ami-
ci , inquit , Sedi pacis Martis Austriaci anno
Superiore nostris à Musis elaboratæ socia-
bimus , idem enim nos urget officium , ut ,
quorum laureis lauros nostras inseruimus ,
eorum ultimo honori applaudamus ; Euge-
niadem subjungit Leottus , utpotè à cumis ,
& mutuato à Parente sanguine Serenissimo
huic Principi devotissimus , an nescitis ? fi-
dem exsolvendam , quâ Musam nostram pri-
mo labore adhuc teneram consolabamur.

Forſan tempus erit , magè dum firmaberis , ære
Eugenidem dignis intonuisse metris.

Dixit , & spiritu correptus Entheo , vel-
ut operis facturus exordium sequentes ver-
ficulos recitavit :

Eugenium mea musa canet , decusâque lunæ
Gornua , quæ Byzantino crevère furore ,

Et latè Hungaricas cladem minitata per oras ;
 Vel quæ jussâ fuêre armis Taurunia nuper
 Austriaco servire Jovi, Dominûmque vereri
 Moenia. Phæbe Pater mentem aspirare canenti
 Non rente, ut talem meritis describere metris,
 Et digna celebrare queam super æthera laude :
 Qualis erat, tum, cùm per aperta pericla ruentem
 Obstupuit Mavors, laurósque innexuit ensi.

Sic cecinit, faciliorique Calliope cecini-
 nisset ulteriùs, si non digitum ori Angelo-
 Montius imposuisset : Cave sis peramate,
 ait, ne levi carmine res immortalì gloriâ
 gestas potiùs obscures, quàm illustres. Ma-
 teria hæc Principes Poëtarum fatiget, nec
 lauros canere aliis, nisi Marone majores,
 aut suppare sint, facilè licebit : adde etiam
 anni unius solùm effluxisse spatium, quo
 poëma simile ad nos Viennam erat dela-
 tum, non adeò chara, quæ minùs rara :
 Tum Sengemenius : non in eo omnis cardo
 rei vertitur, sed ea vivimus tempora, qui-
 bus vel de Europa scribere res est periculis
 plenissima, nè inscius, innocuûsque Sacri-
 legii calamus damnetur. Ergo Asiam, A-
 fricam, & Americam, senior Florivallius
 reponit, cum Neo - Doctoribus peragre-
 mus, dabunt hi magnitudinem orbis totius,
 Imperia, Regna, Provincias, & quidquid
 Geographorum est, accuratè enumerabunt,
 nos Oratores barbaros quæramus, sed aut

nobis similes, aut ætate inferiores, qui annis teneris pro fide, pro virtute, fuso etiam gloriosè sanguine Heroës parvuli perorârunt. Placuit hoc institutum Fratri, & in eandem secum sententiam Leottum, Danalum, & Sengemenium perduxerant. Angelo - Montius deesse quidquam monuit. Quid? si aliquid de harum regionum ritibus præmitteremus, subinde inspergeremus: mira enim legimus, & audivimus; hæc ille: ad quæ Danalus: Benè, sed à qua Orbis parte incipiendum? numquid à maxima, Asiam intelligo, & ab ea, quæ Orientem versùs Europæ nostræ cõtermina, Euxino ponto, Caspio, seu Hyrcano, Mediterraneo, Rubro, seu Erythræo, Arabico, Indico, Pacifico, Tartarico, seu Scythico maribus cingitur, & in Turciam Asiaticam, Imperium Persicum, Indiam Orientalem, Tartariam Asiaticam, Imperium Sinarum, Insulas Asiaticas quàm commodissimè dividi potest. Euphratem, Obium, Indum, & Gangem fluvios complectitur.

Hem! compendium Asiæ (non sinè amico risu sermonem interruptit Leottus) sed bene, quod breve, non enim id nostri instituti est, nè falcem alterius in messem mittamus: Parce, nam attentum turbavit animum Gangetis nomen, &, quod nuper

in veteri quodam de India volumine legem, an factum, an commentum nescio, in memoriam reduxit : Fluvium hunc (qui Athanasii Kircheri sententiâ velut Indus, Ravi, & Athec è monte Thebeth maximo illo aquarum Parente, quia nivibus toto anni tempore sepulto, scaturire videtur) hunc, inquam, de cœlo labi ortûs ignari credunt incolæ, à facto, ut illi referunt, Regis Bengalæ permoti, qui, ut certior de ortu redderetur, natandi peritos urinatores constituit, quibus cibo omni, præterquam piscibus, interdixit, ut pabulo assuefiant, quo inter aquas longiori possent tempore nutrirî : jubet dein adverso flumine natatum prosequi, obsequuntur hi, multosque dies, & noctes temerario labori frustra insudant, donec tandem ad aquarum montes deventum, qui natantibus viam omnem negârunt, quare littora infecto opere repetunt, sêque, Principemque suum, ut antea, ignaros relinquunt : Sacer ea de causa Indis est Ganges, cui mortuorum ossa immergunt, credentes, id vel maximè profuturum manibus, ita quidem, ut anno integro immersa multorum millium annorum beatitatem pariant.

Cui Sengemenius : multa hîc superstitionis commenta, & aniles fabulas contineri cre-

cre-

crede Leotte, nos, ut propiùs ad propositum nostrum accedamus, Indiam Orientalem lustremus, quæ olim in septem supra quadraginta regna divisa, nunc compendii gratiâ in novem, aut decem dividitur, quorum, nî memoriâ labar, hæc fere nomina: Cambaja à pretiosissimo marmore celebrata, quo è lapide, ut visurus olim es, dum sepositis litterarum studiis alias in terras nobile iter institues, Magni Ducis Florentiæ totum facellum est exornatum. Decan, Malabar, Orixa, Bengala foecundissima frugum Parens, quæ incredibilem Oryzæ copiam annis singulis regionibus ceteris submittit, Siam, Cambadia, Mogor, & Narsinga, ejus Metropolis ob pavonum multitudinem Barbarum nomen Meliapour sortita est, alias Cambaja dicta, nunc Sancti Thomæ civitas, qui hîc loci Apostolicos labores strenuè prosecutus, fuso tandem pro Christi fide sanguine terminavit.

Applausit felici memoriæ Angelo-Montius, sed Insulæ Zeylon mentionem fieri optabat, an ea, inquit, apud te, quæ jure optimo Principem sibi locum vendicat, nec nominis sui laudem hodie merebitur? cum tamen tantâ abundet frugum, divitiarumque copiâ, ut communi proverbio montes ejus Cryfalli, Sylvæ Cinnamomum, fluvii gem-

mæ dicantur, omnia, seu firûs amænitatem, seu agrorum ubertatem spectes, terrestri Paradysio similes; quare Arabes hanc Ternasfâri, id est locum voluptatis appellare soliti, credûntque incolæ in Adami monte, qui Insulæ medium occupat, subjectâsque terras altissimus despicit, primi Parentis nostri vestigia esse impressa, haud dubio, ut arbitrantur, indicio, hîc eum fuisse locum, quem primo hominis peccato perditum miseri mortales deploramus. Bene habes, vestigia sunt, subjungit junior Florivallius (id enim quot annis hunc in collem educta supplicatio abundè testatur) sed sancti cujusdam ea esse contendit Petrus Maffeus, qui tot æternùm pereuntium amore permotus relictâ patriâ has in terras delatus est, ut dispulsis errorum tenebris lumen fidei accenderet. Ast cujus? nescio sanè, id tamen non omni fide indignum censeo, quod Dorotheus Tyriæ Episcopus tempore Constantini doctrinâ, & sanctitate clarissimus cum pluribus aliis Indicarum rerum scriptoribus asserit, Eunuchi Reginæ Candacis à Philippo baptizati, qui hîc loci Christianæ veritatis prima semina jecit. Nunquid hæc mira Danale? tum ille: mira, sed miror magis vestigiorum portentosam descriptionem, quam nuper ab Holpio audiui: quæ si vera esset,

Ada-

Adamum prope Rhodio simulacro similem, vixque montem integrum scabello pedum ejus suffecisse arbitraret. Siquidem sunt, qui plantæ longitudinem ulnâ & mediâ, latitudinem ulnâ, & quadrante, profunditatem mediâ ulnâ definiunt, sed, an mirum videri potest? si pes cum fama crescat, quæ vires acquirit eundo, & tam remota è regione, alteroque orbe ad nos erat profecta. Tu verò da, si sylvæ Zeylon Insulæ Cinnamonum dicuntur, qualis sit arbor, quæ tam nobile lignum Europæ nostræ submittit: Tum senior Florivallius: faxo imperata.

Arbor hæc ab Indis Corindogas dicta niveo primum flore candicat, ex quo fructus minori olivæ similis suo tempore enascitur, & ipse utilissimus, nam oleo expresso, quod Muscatico non absimile est, varia morborum genera facili medicinâ curantur: duplici undeque cortice vestitur, exterior valet, qui incurvo cultro rotundè primum, dein oblongè scissus solis caloribus expositus, tostusque in eandem, in qua videmus, formam sponte coit. Prima veste perdita æternum caret, nec utilis, nisi in prolibus, nam è deciduis fructibus novæ identidem crescunt plantulæ, quæ constituto tempore Parentum locò tributum debitum exsolvunt; hic crescendi modus ligni optimi,
cui

cui adde Orizam communem quidem nascendi sortem, ut regionibus in aliis fieri amat, observare, eam tamen ter singulis annis optato cum fœnore enasci.

Gratulor tibi Juvenum lætissime, cepto sermoni interposuit Danalus, quod tu tam bonus Indiæ olitor, melior arborator sis, nec tamen adeò rudem, rerumque Asiæ ignarum me existima, ut non Zeylon Insulæ Cinnamomo Caryophylla aromatica Moluccarum comparem, aut anteponam: Horum enim, etsi non plantata fuerint, una ex arbore mille, ducentæ, & quinquaginta libræ Hollandicæ facilè leguntur. Intelligere fortè matrem tam fœcundam desideras: En! arbor hæc cortice oleæ, magnitudine lauro, aut pyro æqualis est, sæpe curvo, sæpe recto se stipite tollit, majoribus, minoribusque ramis plena, tenuissimis surculis terminatur, in quibus coles plurimi, (ita quidem, ut Caryophylla, vel unum, viginti onerent) protruduntur: apex florem candidum, dein viridem, postea rubrum, tandem futuro fructui (seu colorem, seu duri-
tiem petas) simillimum efformat, & quidem odoris amœni non minùs, quàm vehementis: nec mirare; solum enim nigrum, sic-
cum, & calidissimum hæc planta requirit, Vulcani hìc crederes latere specus, cùm non

modò

modò cœlo decidui frequenter imbres, sed pleno etiam impetu irruentes è montibus aquarum cumuli, priùs absorbeantur, quàm ad maternum maris sinum deveniant: Neque defunt hìc Æthnæ, & Vesuvii Indiæ, quorum pedes amœnè virentes exornant arbores, vertice tamen, quo nubes arietant, ignem, sulphúrque ejiciunt. Atque hæc sint, ne ante præfixæ materiæ terminum dies nos deficiat, de Indiæ frugibus, terræque satîs.

Narra tamen, si nôris Angelo-Monti barbaræ genti quæ vestitûs ratio: minimè enim eam à nostra disparem esse in dubium vocare possum. Non erat hæc, ait ille, Angelico meo nomini conformis, antequàm lux fidei turpitudinem ostendisset, siquidem plurimi non alia veste, quàm à natura matris utero egressis concessa utebantur, nunc corpori ad genua se protendentes insternunt togulas, Gossypio, aut è palmæ foliis contextas; immensæ magnitudinis, & è quinquaginta etiam ulnis convoluto, testóque circulo (turcæ *Turbant* dicunt) caput obruunt. Excrescentes ungues aquilarum non absimiles, & varias in figuras scissos mirum barbari corporis ornamentum, neque decus minus esse in aurium longitudine censent, quare ducentos crebrò aureos annulos gemmis pretiosissimis graves iis injiciunt, ut

ut humeros usque, vel ultra extendantur.
 Ceterum coloris sunt subnigri, albi etiam
 sæpe, parumque Europæis dissimiles: Unica
 gens ab Hollandis Kakerlac dicta, & prope
 Malacani inventa stuporem aliquem movere
 potest: Hæc corpore, vultuque coloris ca-
 stanei, pedibus intortis velox iter conficit
 claram in lucem apertis oculis cæcutit, non
 æte verò, aut tenebrosis in cavernis pecu-
 niam numerare, nere, suere, texere, merces
 vendere, quàm dexterrime novit: O lucis
 inimicam gentem, talparumque genus! ex-
 clamavit Leottus, neque tamen adeò rudis
 est omnis Indiæ populus, ut non sæpe, vel
 solis radii inter spissa nubila, Barbaros inter
 mores scintilla rationis elucescat. Res illi
 domestica est tenuis, nec mollibus, sed du-
 ris primis ab annis assueti. In Formosa insul-
 lectum cervina pellis ramis instrata dat, uxo-
 agros suos, maritus itidem suos non per
 mixto lucro colit: proles maternæ curæ
 lateri, laborique ad tertium usque ultra vi-
 gesimum annum adhærent, lingua vocabu-
 lis tam abundans, ut nulla non anni di-
 suo, sibi que soli proprio nomine appelletur.
 Medicorum ars rara; & quis crederet? rariùs
 quàm in Europa errori exposita, cum tamen
 ex solo corporis pondere, de omni morbo-
 rum genere certis indiciis judicare possint

und

unde mos apud Indos increbuit, quot annis die Regi natalitio illum ponderare. Feris Sylvestribus, carne bubula, porcinâque omnes, aliqui etiam serpentibus, ceterisque insectis vescuntur, sæpissime tamen sola dapēs instruit, aut elixa, aut frixa Oryza.

Bene mones, in verba irruit Danalus, mensis optimè sociantur salutationum ritus, quos nuper in Diario Wilhelmi Schouten legeram. Convenère Moluccis in insulis Reges duo, consulentes utpote authoritati suæ, splendori, & dignitati Regiæ: Hospes trecentum viris stipatus, qui omnes viridi herba, ex qua potus confici, ob vini penuriam, his in regnis solet, circa lumbos cincti erant, alter, ut primùm de adventu hospitis inaudierat, non minori nobilium numero comitatus sese obvius tulit: Primus dum exipientis ora vidit, pronus in terram decidit, inconditòque clamore salutem exsolvit, iisdem formulis usus propior factus erat domesticus: elevantes se dein unà simul Regale solium perierunt, & solium quidem à famulis, plùs, quàm nongentis munitum. Vix sedes cuique sua occupata est, eosdem ritus capite primùm in solum reclinari, corpore dein strato, manibus invicem implicatis repetebant, quam honoris testificationem illustri, & magnifica plebejorum

orum hominum pompa prædictis herbis
aulam sternentium secuta est: Lacerârunt hi,
& moluerunt dentibus congestas opes, &
patinæ lignæ injectas aquâ affusâ, tudiculâ
contusas, hinc & indè versas Regibus suis
pro nectare obtulerunt: biberunt Princi-
pes, meliùs dixissem, in potum hunc invo-
lârunt, majori longè cum aviditate, quàm
nos in vinum illud:

Quod solis flammata rotis Tocaia felix
Parturit, & liquidum gignit sub vitibus aurum.

Tostæ subinde radices, ubas- dictæ,
Lactuæ forsan locò, allatæ, nam sedecim
recens occisi ferculum porcelli gravabant,
qui capillis flammâ absumptis, intestinis eje-
ctis, lapidibûsque accensis ventri impositis
affabantur: hic totus apparatus, hæ Regiæ
dapes, nunquid splendide, nunquid opi-
parè, nunquid lautissimè epulabantur? Fi-
niit, atque

Olli subridens, commotâque viscera stringens,
Ne lædat merito tumida ilia fortè cachinno.

Florivallius junior: nuptiarum, ait, me-
lior pompa est, hâc enim teste Levino Hul-
sio proceditur: Agmen ducit Musicorum
pelues, & tympana partim collo, partim
longâ perticâ suspensa pulsantium, nescio,
an strepitus, an grata, vel ipso suo horro-
re, symphonia? scilicet tales choreæ, qua-
les

les chorauli : sexaginta hos , aut plures pro
 sponfi , aut sponsæ dignitate comitantur
 viri , hastis impositas pavonum pennas , aut
 equorum caudas , sinè lege , sinè arte
 (nam diei festivitas præcepta non patitur)
 in aëra evibrantes , ponè sunt pueri , in-
 nuptæque puellæ , quarum aliquæ icones ,
 aut excissas è charta figuras , aliæ flores ,
 vel cistulas gemmis onustas , vel vestes affa-
 brè elaboratas , flabella aliquæ (Bådelein
 dicimus) Nicotianæ fumantis arundines ,
 Crateras , & quidquid apparatus domestici
 est , humeris gestant : pompam claudunt in-
 vitati hospites , postquàm prior medius in-
 ter dominarum cœtum sponsus equo vectus
 est ; qui , ut primùm sponsæ limina pulsavit ,
 exit hæc , pedibúsque futuri sui mariti
 advoluta , eos abluit , & in domum admis-
 so fidem conjugalem spondet : Eâdem in
 reditu pompâ assumptâ properatur ad epu-
 las , & diei lætissimæ dapibus sopitus animus
 finem indicit. Optarem sanè , subjungit
 Leottus , hos propiùs videre ritus , non mi-
 nùs , ac Romam olim triumphantem ; ast , si
 licet lætis miscere tristia , funeris à me cujus
 Baldæus meminit , apparatus , accipite :

In Zeylon insula Cæsaris Don Joan
 primo-genitus Mahastane Adascyn anno sæ-
 culi decimi septimi duodecimo hac pom-

pa rogo illatus est. Præcedebant defuncti Principis Musici toti nigro linteo obducti, dein terni, & terni inversis armis milites, post hos ad pugnam instructi Elephanti, à quadraginta nobilibus ducti, octo equi Persici, cum totidem equitibus, quos Ordinis aurei solis nuncupant; tandem Eunuchi, Ephebi, in pulvinaribus è nigro holoserico, regale sceptrum, coronam, mortui arma gestantes: Cadaver ab octo primariis regni proceribus gestatum est, ponè secutus mærens pater medius inter Principes Migonne, & Mewater affines suos, dein tota, quæ è regno copiosissima convenerat, nobilium turba; plateæ pretiosis undique lapidibus micabant, & intra quadrantis horæ spatium, velut triumphales, quibus transcundum, arcus nigro panno obducti erigebantur, tumuli in loco alta pyra ex aromatibus, lignisque odoratis congesta fuit; cui tria vasa è Cinnamomi oleo, & unum butyro plenum superfusum, funus impositum, & inter gemitus, inconditosque clamores omnia Vulcano consecrata sunt.

Ah! quid prodest (suspiravit Sengemnius) Regali pompa ad infernum deduci, erat enim hæc gens, ut reliquæ Indiæ, quæ Dei honores fimiis, quin & malo dæmoni conferebat: agnovere quidem Deum cœli, terræ.

terræque Authorem , sed mille de hoc fabulas somniabant , aiebant enim orbem hunc ex ovo originem sumpsisse , quod primò parvum , dein minus , tandem guttulæ roris simile , nil , nisi divinitatem , quam Ixoretta vocant , ægrè continebat. Hæc Ixoretta Grylli voce novum dedit incrementum , nam mox grano sinapis , dein gemmæ , tandem ovo par factum , & in duas ruptum partes , ignem , aëremque evomuit : en bina elementa ! ulterius fabellam audi : superior pars septemplici , ut Ajacis clypeus , cortice vestita , septem cœlorum materia fuit , inferior totidem terrarum. Hæc mundi nostri origo : hæc fabula , paria quoque de Deo somnia : hujus fortitudinem in mille brachiis , omni - scientiam in mille oculis , immensitatem in mille pedibus consistere , brutorum in morem juxta sensuum leges judicantes , arbitrantur. Verùm fuere hæc olim tempora , tenuitque imperium humani generis hostis infensissimus , nunc plurimis è regnis pulsus , Christi que jugum , errore abjecto , melior India assumpsit ; sed quid cum nostris Oratoribus parvulis ? fateor , repōnit Danalus , diu nimis regna hæc descripsimus , & jam.

Summa procul villarum culmina fumant,
Majorésque cadunt, altis de montibus, umbræ.

Crastina die, si vivere boni superi concesserint, Indiæ Heroës celebrabimus. Tu Angelo - Monti sermonem hunc nostrum Cingemihuso narra, qui cùm nuper ex arte Poëtica primam lauream retulerat, faciet fortasse, ut eorum facinora versibus illustrentur, dixit, & quoniam jam contenebraverat, exilière omnes, currúsque, queis domum deveherentur, ritè præmissis valedicendi formulis repetiêrunt.

§. II.

Illustria Gesta Indorum juvenum exponuntur, & Regni Magni Mogolis divitiæ, & mores Gentis referuntur.

UT primum die postera de turri signum insonuit, quo Alumnos suos litterarium ad certamen Pallas evocare solet, Melitus ab injustitiæ monte nobilia desumens nomina, integer vitæ, scelerisque purus Adolescens; Ficoyus, & Zilherdacus, qui primam Auroram aut Deo, aut Musis sacrare semper sunt soliti, ad Athenæi limina convenerunt; receptus enim Viennæ mos est eorum Juvenum, quos virtus pari solertiæ, & ingenii præcellentiæ sociata ceteris illustriores reddidit, in ipso scholarum vestibulo moderatores expectare, ut eos nobili corona litterarium ad ludum deducant: quos

quos ut salutavit Cingemihusus cum indivi-
 duo suo diu, nocturne comite Hacigero serius
 non nihil huc se conferens; reddita salute,
 An bene dormitum est? amici, Zilherdacus in-
 quit: utinam & vobis! mihi quoque quam opti-
 mē, reponit Hacigerus: tum ille: crederem id,
 nī prāter solitum hodie pallidus videreris, ni-
 mio tu certē studio, velut vigiliis galli cantū,
 mortem antevertes: Auroram nunquid addit
 Ficoyus, tardioris adventūs ream condem-
 nāstis? minimē, Cingemihusus, siquidem no-
 vimus Musis interponere otia, nec quo Na-
 tura, rarō sibi constans, pallore subinde vul-
 tum induit, chartis impressum esse arbitre-
 mini: sit fides penes Authores (subrisit
 Melitus) adeō enim vos libris immersos no-
 vimus, ut Cleantis lampadi ad nocturnum
 studium oleum defecisse, & Thaumantiadem
 conquestam esse audierim, velociores vos ad
 aperienda volumina, quā se ad cœli fores
 esse: ad quā Hacigerus, gratulor tibi, quōd
 prāclarus Poëta sis, secus enim non impunē
 tibi fingere liceret, quos inter innocuos ri-
 sus tempus aliquod, jam data, jam reddi-
 ta vice triverunt, laude omnes dignissimi,
 ea solū, quā imitanda sibi proponerent,
 in aliis non tam carpebant, quā amica
 contentione prādicabant: quā huc omnia
 conjicerem, si distinctē singula altiori ē

specula auscultanti percipienda fuissent: id unum scio diuturnum fuisse litigium, an dies hic Apollini sacer, an Suadæ sit futurus: diversis undique voluntatibus, distractisque sententiis, litem composuit superveniens Angelo - Montius, qui hesternæ voluptate erudita non minùs, quàm jucunda ex ovo enarrata hos quoque ad suppetias ferendas invitavit. Quærite, pro innata sibi comitate, Condiscipuli lectissimi, inquit, quid juvenus Indiæ pro fide gloriosè egerit, aut ligato, aut soluto, prout libet, sermone describite, rem facietis gratissimam, neque frustrà, sed pro prelo, sed pro gloria vestra laborabitis: dictis his animatus Cingemihusus, parebimus, inquit, & nî adventus Præceptoris urgeret, hoc in loco fundamenta operis jaceremus. Ne verò eorum simus è numero, qui procrastinare omnia, præsentì nunquam, sed futura semper die laborantes desideria seris posteris transcribunt, hodie inchoandum, hodie adhuc elaborandum est aliquid, & quoniam vos in sylva cepistis, nos in hortis continuabimus; agite! & dimissis à meridie scholis insulam Divi Leopoldi unà petamus, cujus sub finem ad sinistram partem flexis hortus se offerret.

In quo Cæsareæ quondam justæ otia curæ
Quærebant, Zephyrithæis nam scena theatris
Undique ridentes altum pendentibus umbris

Explr.

Explicat, optatosque horti, nemorisque favores :
 Arboreæ hinc, atque hinc series, quæ fronde sagittas
 Excipiunt, medio quas Sirius ejicit axe,
 Exornant aditum, viridisque silentia noctis
 Latum horrent, Zephyrisque favent ludentibus auræ.
 Dein primum tenet alma lozum Flora, atque superbo,
 Diversoque simul sua pignora vestit amictu :
 Quotquot enim areolæ, tot sunt nova sidera, buxæ
 Circumsepta suâ, mentique, oculisque voluptam
 Dant teneram, plantata omai quia Chloridos arte :
 Surgere vernanti mirabere pariete Xystos,
 Parietè, quem artificii frondator forfice sciòdit,
 Ut gerat æquales longissima turba figuras,
 Crescat & ad primas viridanti vertice nubes :
 Non hîc Dædalei Labyrinthi flexibus angues
 Desunt, non sylvas aliquis, non prata requireret :
 Sed nemo omne, licet varium, pulchro ordine circæ
 Mentitur stellam, nam quò se verterit hospes,
 Invenit impositas frondosi fornici umbras.

Finit, & Ficoyus : Quis te non huc
 comitaretur amice? dum vel levis loci descri-
 ptio animum recreat, suasque ad delicias
 invitat, date dexteram, fidemque sponde-
 te : aderimus (ut pro aliis etiam loquar, quod
 de me ipso sentio) quàm certissime, nî vi-
 gil, & sollicita nimis Parentum cura, dum
 domum reduces abjecto pallii pondere late-
 ri gladiolos injiciemus, pedem domo efferre
 sit prohibitura. Interea ad scholas proces-
 sum, in quibus distractus erat omnium ad
 præceptoris vocem animus, nam fides data
 ad eò miras ingenio curas injecit, dum qui-
 vis

vis bonum , quivis optimum adferre voluit ,
 ut sui immemores , nec se quid prandisse ,
 toti spectaculis illustriorum juvenum quæ-
 rendis intenti , nōssent , Horâ tamen statu-
 tâ nemo erat , qui fidem non exsolvisset :
 imò , dum in ipso porticu in Berdolgum , &
 Gernobum , primò dein sub Xysto in Ha-
 tum , Nigrellum , & Francum inambulantes
 offendissent , aucto nobilium Rhetorum nu-
 mero gloriæ quoque suæ majores stimulos
 addidère . Tum Hacigerus repetitâ obiter
 propositi materiâ : Homa (inquit) Am-
 boini insulæ locus , Atvæ , præcipuo Mau-
 rorum armamentario contermina , ut primam
 fidei lucem aspexit , eos numerabat inco-
 las , qui vitæ suæ prodigi laterum oppositu ,
 corporumque veritatem recens agnitam , tu-
 tarentur : nam vigil excubabat exercituum
 Domini pro pusillo grege sollicitudo , licet
 enim vix centum , & quinquaginta numera-
 rent milites , validisque tentarentur incurfi-
 bus , tam feliciter , strenuèque pugnatum est ,
 ut victoria ab Homanis staret , jam bis mil-
 le , jam auctis copiis quatuor mille Atvandos
 defereret : gemina clades crudeliores in ty-
 ranno Manavare furoris inflammavit faces ;
 minatur , nî valla urbis dejiciant , à se sacellum ,
 quod à laudato nunquam satîs Christianæ
 Religionis defensore Emanuele vicino in
 mon-

monte vero Deo erectum est, solo æquandum esse : una fuit omnium mens, jurejurando firmata, nunquam se permissuros, nisi fuso omnium sanguine, ut vel minima sacræ ædi ignominia inferatur. Verùm ultimam hanc triumphi gloriam parvulis, qui infirma mundi eligit, ut confundat fortia, destinavit Deus: audito enim Parentum consilio, nemine conscio, conveniunt filii, sese invicem data fide obstringunt, extremam crucem defendant, primosque hostium repellant insultus : communi sententia gloriosum bellum statuitur: arma, quæ ætati convenirent, arripiunt, in arenam descendunt: vix viso hoste majori corpore, viribusque robore in eum irruunt, obvios sternunt, & Manavarem, qui indignum ratus cum pueris certare, in turpem, & ignominiosam fugam disjiciunt, séque, Parentes, crucem, sacram Deo ædem, urbem præsentissimo absolvunt periculo : nunquam enim ausus est tyrannus redire. Tu quæso Ficoy! pæana accine : ad quæ iste

Huc Fabii, Curii, Marii, fortésque Metelli
Heroum genus; aut Libyci duo Fulmina belli
Scipiades, summis quos olim miscuit astris
Roma triumphatrix; vel quos post prælia fumo
Græcia non meritos coluit prostrata Sabæo;
Huc properate alacres, & sumpto pulvere vitæ
Et tumulis revocate novam : quo Numine cæli

Discite , felices veniant in bella triumphi.
 Daphne non semper digna est , quæ vertice cassis
 Stat cristis tumefacta suis : non laurea semper
 Ferrum dona metet , clypeusque ex ære rigentes ,
 Adversî infringent volitantia robora teli ;
 Altior è cœlo nî virtus imperet armis.
 En pueri saxa ejiciunt , pugnâmq̃ minatur
 Stipitibus gens freta suis , patet hostis arenâ ;
 Pugnandum est , tibi Pompei , tibi maxime Cæsar ,
 Sume animos , notâsque voca in præcordia vires :
 En tibi ferratis stat vertice cassida pennis ,
 Heroam gravat hasta magum , micat ærea dorso
 Effundens lorica faces ; téque undique circum
 Stant acies , fulvi infratæ sunt pelle leonis ,
 Terro résque , ignésque rotant certamina nunquid
 Quæ sociata suis poteris sperare triumphis ?
 Magne veni : vidisse hostem , non vincere fas est ,
 Nam gemina fugies clade indignatus ad umbras :
 Sunt pueri imbelles , sed pro his vigil excubat æther ,
 Et conjurati veniunt in prælia Divi.

Ad quæ : nota hæc mihi quoque sunt ,
 & lecta quondam , inquit Zilherdacus , an-
 tecedentia enarrâsti , consequentia mihi re-
 linque : Vix finito gloriosè prælio parvuli
 victores domum revertebantur , cùm ecce
 novam crucem erigere , & comitantibus Pa-
 rentibus Victoriæ suæ trophæa statuere ce-
 perunt : incredibili hîc omnes voluptate
 perfusi novum sese inter virtutis certamen
 instituunt , dum nobilissimus quisque salutis
 nostræ signum suis deportandum humeris
 assumeret ; nec lis , nisi variato pondere ,
 jam-

jámque huic, jámque illi imposito terminata fuit: sequebatur nobilium vestigia commune vulgus, útque crux constituto loco erecta erat, omnes in terram provoluti festivas inter acclamationes, & secundùm Ecclesiæ ritum persolutis precibus signum Redemptionis humani generis venerabantur; quam pietatem in occasum vergente sole denuò repetebant. Illustre hìc quoque iterum puerorum factum: non procul hinc sepulti ejusdam Mahometis Sacrificuli (casciges dicunt) cadaver tumulatum erat, quare illud effodere, procúlque abjicere laborabant, indignum fore arbitantes, si Christi simulacro scelerati hominis corpus sociaretur. Præfecti urbis filius, solatium, & pupilla Parentum, necdum tamen sacro fonte lustratus, primus manum admovit; sed vix ligone terræ impresso in deliquium labitur, faucibus adèdò constringitur, ut domum reportatus omni pœne momento suffocandus crederetur: multósque dies infelix morbus tenuit, donec desperata salute Mascarenias è Societate JESU Sacerdos (qui hìc loci fructus Evangelii, quibus DEUS tantum incrementum dedit, plantavit, & sudore Apostolico rigavit) advocatus, ultimum hunc esse tenebrarum Principis dominatum Parentes edocuerit; fore, ut, si sacro fonte ablue-

ablueretur, sanus absque periculo lecto exiliret; dictum factum, & incolumem, quem brevi tumulo inferendum credebant, suavissimos inter complexus, & Christi laudes Parentes filiolum receperunt: ea de causa nullus unquam ausus, ne simili malo infestaretur, idola prostrernere, qui necdum sacris in undis fidei erat renatus: unde ingens omnes cupido incessit, baptizatis verò major erat gloria sacro à fonte vires similes reportandi.

Hæc super Berdolgus: Puerorum illustri fortitudini, si fas est, puellæ unius constantiam sociabo: Mealis Regis filia primis à cunis Bisnagarensi Regi desponsata, ut crebriùs Christianam juventutem supplicantium in morem procedentem curiosa adhuc magis, quàm devota viderat, & decantantem prima fidei rudimenta audierat, eas animo concepit flammulas, ut, dum cerne-
ret, puerorum, puellarumque numerum Ecclesiæ adscriptorum sexcentos, & septingentos ultra excrescere, mallet Regali dignitate posita mancipium fieri, dummodò Christo manciparetur: vix primos advertit sub cinere gliscentes ignes Maria Toscana, non minùs à pietate, quàm avito nobilitatis genere clarissima fœmina, Jacobi Pererix conjux, sermone sæpiùs de rebus Divinis
insti-

Instituto scintillas inflammaré , & in ma-
 gnum excitare incendium laborabat: Et ac-
 cendit adedò cereum ad optima animum,
 ut, nisi, velut mos barbarorum est, perpe-
 tuo paternis in ædibus carcere puella fuisset
 inclusa, accurrisset illicò salutarì aqua tin-
 genda: Gemebat, ut in cunis parvulus, do-
 lorem interim sentiens, sed vox defuit, qua
 vulnus manifestaretur, cistæ inclusa gem-
 mula consilii inops suspirabat solùm, nec,
 quo repagula rumperet, modum inveniebat:
 innotuerunt innocentis animæ vota Fran-
 cisco Rodericio Societatis JESU Sacerdoti,
 suadet is per delegatos, aperiat rem totam
 Barreto rerum Indicarum Gubernatori; sub-
 sidium petat, annulùmque desiderii sui in-
 dicem submittat: paret ea optimo consilio,
 & Barretus velut Regni tractaturus negotia
 ipso die Divo Laurentio Martyri sacro
 Mealem accedit, secùmque scæminarum no-
 bilium coronam deducit, quarum ope ge-
 mentem turturem caveâ liberaret: ille ad
 Regem, hæ ad filiam accefferunt: subolere
 hìc cepit Christiana fraus Matri Mahometi
 addictissimæ, quare furere, ad conclave
 gressum præcipitare, fores perfringere, &
 furore rabida adedò in natam irruere, ut col-
 lo apprehensam aut suffocâset, aut è fene-
 stra egisset præcipitem, nî è tigridis ungui-
 bus

bus innocuam ovem, quantum quidem vis in rationis sede dejectam valuit, præsentes vindicâssent, & clamore insolito exciti Meales, & Barretus in subsidium properâssent. Mitigato tantisper furore Barretus desideria filiæ exponit, & cumulatè probatis annulum constantiæ indicem nuper sibi submissum exhibet: stat, velut inter æquoris insultus rupes marmorea; ità inter Parentum furias Virginea hæc petra; arte nulla, non vi, non præmiis, non lacrymis, non minis à proposito dimoveri potest, instat, urget precibus, per salutem suam obsecratur, donec tandem invitis consensum extorserit: quare ad piam suprâ nominatam matronam deportata, & à prædicto Sacerdote fidei rudimenta edocta die, quo gloriosam Matris nostræ in Cælum Assumptionem celebramus, sacro à fonte salutem recepit, incredibili hominum confluente copia, quæ inter tubarum, tympanorûmque strepitus, variæque musicæ resonantibus Cymbalis, seram item in noctem plateis relucen-
 bus vitam novam, eamque meliorem Principi suæ gratulabatur. Tu Melite, si hæc ar-
 rident, cum jam propè lauro dignus sis Genethliacum recens Christo genitæ adorna. Vix audito carminis nomine vi enthea revo-
 cavit spiritum Melitus, & licet multi me-
 moriâ

moriâ jam exciderint , hi tamen reliquos
inter versus erant.

Coetus Hamadryadum viridis , Castæque Napææ ,
Gens rivis assuetasuis , quæis garrula lapsu
Volvitur irriguo , vitri instar molliter unda :
Huc plenis (nam festa jubent) effundite palmis
Lilia , & enatos redivivi veris honores :
Et violis chaltæ , rosa sit sociata Amarintho ,
Oebaliûmque decus pueri , qui vulnere disci
A Zephyro prostratus erat , sed Apollinis arte
Grevit odoratis mutato corpore formis.
Ast quid ego indignas , vanissima Numina , Nymphas
Invoco ? res agitur , summo quæ grata tonanti ,
Angelicis celebranda choris. Huc ergo , supremi
Quos tenet aula poli , pueri , turba æthere nata ,
Ferte citi , meritos decorent quæ dona triumphos.
Ecce salutiferi Baptismatis amne renata
Virgo DEI , veteres Mahometis fervida sordes
Abluit , & sacris renovat natalibus ævum.
Vos cœli virtute novæ date robora menti ,
Et validum firmate animum , ne flectere possint
Blanditiæ , aut gemitus viduæ , lacrymæque Parentis
Inceptam violare fidem : túque inclyte primis
A cunis hærens lateri vigil , excute manes
Tartareos , teneræ funesta pericla puellæ ,
Ne struat insidias , cùm bella resumpserit , orcus.

Tum Hatus : magnis his primæ fidei
heroibus Christianam Religionem edocen-
tem belluam sociare mihi liceat : mirum
est , verissimum tamen , quod allaturus sum :
Echebar illius Indiæ Orientalis Rex , quæ
nunc imperium magni est Mogolis , jam pro
Chri-

Christo firmissimus, jam dubius stetit: quare, ut veritatem certiùs agnosceret, & si non aliter, prodigio saltem è cœlo extorqueret: idem, quod olim Psammeticus Ægypti Rex tentabat: triginta parvulos ab ubere matris nuper depulsose severè custodiri jubet, & nullo unquam verbo audito nutriri, sperans, eo hos olim sermone usus, quo verè fideles utuntur: verùm ubi loquendi tempus advenit, lallantes, & nil, nisi inconditum quid ejulantes audit: alio proinde stratagemate errorem suum aggreditur: inaudit Bengalenfi civi Cercopithecum, vulgò Catum marinum, esse, adeò mira arte expertum, ut occulta quæque manifestare quàm dexterrimè valeat: hunc adferri imperat, & antequàm advenisset, Regalem annulum in gremio cujusdam infantis, qui cum undecim aliis in aulam delatus est, abscondit; è Cato dein præsentem, ubi nam annulus lateat? quærit; hic finè mora ad infantem properat, arreptumque annulum Regi deportat; placuit primum ferinæ scientiæ experimentum: conclavi proximo Cercopithecum immittit, clausisque foribus schedas quatuor, in quibus sibi notæ Religiones inscriptæ erant, Moylis scilicet Judæorum, Mahometis Turcarum, Cami Japonum, & Christi mundi

Redemptoris sacco imponit, vocatōque de-
 nuo animali fidei optimæ Authorem ad se
 deferat, imperat: tum catus primū Mahō-
 metis fatale nomen extrahit; naribus ad-
 motum, velut experiri vellet, rejicit, nasō-
 que ob rem fœdè olentem contorto, torvo;
 iratōque ore pedibus conculcat: simili dein
 honore Cami nomen afficit; Moysis verò
 sinè ulteriori despectu in terram demittit:
 vix autem Christi insignia intuitus blandè
 osculatus mira voluptate ad Regem desert:
 fraudem suspicatus (diutiùs enim cæcutire
 libuit) Echebar, alio idiomate, & quidē
 tantū in aula noto hōs quatuor legum
 conditores scribit: ast catus despectis cere-
 ris lege denuò Christi triumphabat. Hic
 nobilium quispiam nomen Servatoris no-
 stri suffuratus: quære, inquit, Cercopithe-
 ce! ut tertium fidem firmes, quænam Re-
 ligionum optima? animal, ut tribus aliis di-
 laceratis triumphī sui materiam deesse videt,
 ringitur, obvios aulicos perquirīt, donec
 tandem ad gloriæ suæ furem devenerit,
 à quo partim minando, partim supplex, &
 rogantis instar schedam extorquet, extor-
 tam Regi exhibet, & immensam præsentium
 copiam admiratores habuit, utinam etiam
 imitatores! illustre sanè prodigium Hate
 narras (subjungit Nigrellus) O si homines

magistrâ ferâ saniora fuissent edocti ! sed quoniam mores gentium immiscere statui-
mus, narra, si nosti, quinam hic loci incola-
rum mores ? quæ fides ? qui ritus ? Hati vices
supplevit Francus : Mogor, inquit, seu Mo-
gol maxima Orientis Indiæ, quin, & Asiæ
pars, metropolim, & regalem sedem Agram
habet, ingentibus portis quatuor, versùs to-
ridem orbis partes clausam, intra quarum
ambitum, præter innumeras minores, septua-
ginta magnæ, templis nostris parùm absmi-
les, Mahometanis ritibus (patriâ linguâ
Mestzidæ dictæ) destinatæ ædes sunt, quas
ut mundi adeant, balneis (quorum numerus
sexcentesimum superat) quibus se lavent,
undique cinguntur. Arx Regia ambitu ma-
xima, ædificii pompâ celeberrima, xystris
muro implantatis circumdatur : turris solido,
eoque purissimo vestitur auro : ærarium
octo conclavibus in fornicem coëuntibus
constat, quorum unum solis gemmis, reli-
qua auro, & argento sunt refertissima : vesti-
bulum sedis Regiæ argenteis columnis fulci-
tur, à quo, si ultrâ pedem tuleris, thronum
usque auro, & unionibus recreabuntur
oculi : Principis hic titulus : Potentissimus
terræ Dominus, orbis Imperator, Magnus
Monarcha, summa Majestas, Splendidissi-
mus Princeps inter magnos &c. &c. Ad
quæ

quæ Nigrellus: hic luxus Imperatoris, non par incolarum, vilis enim omnibus, nisi modico nobilitatis habito discrimine, amictus est è panno crassioris lanæ contextus: interior toga circa lumbos stricta ad genua, exterior ad plantas defluit, ita quidem, ut vix vir, & foemina sese inter discrepent: ceterà recti sunt corporis, fusci oris, nigrorum, & incomptorum crinium, è quibus rasis coma unica remanet, qua, ut credunt, à Mahomete olim cœlo importabuntur: fateor (interruptit ceptum sermonem Ger-nobus) exiguam hanc esse vestium rationem: credo ea de causa, quia frequentes in pascuis sunt, cùm minoribus, majoribusque animalibus montes omnes, valles, sylvæ, & prata impleantur, nec minorem ubique equorum copiam numerent. Feras inter primum sibi decus vendicant simiæ, & Cercopithecii venaticis nostris canibus magnitudine suppare, quos à defunctorum animis incolæ arbitrantur; ut proinde res esset sceleris maximi, vel iniquos hos aggressores lædere, quin potius feris xenodochia erigunt, in quibus ab illato curantur vulnere, & sanitati, sylvisque restituuntur: mirum præbent spectaculum serpentes bicipites, qui una parte caput erigunt, altera trahunt, ea tamen lege, ut alternis

annis capitis dominium varietur. Tygres, Pantheræ, Elephanti tam copiosi, ut Rex sæpius aliquot millia horum turrigerorum militum belli tempore in pugnam educat. Hæc brevis Regionis imago est, jam Hæcigere Religionem nobis enarra : tum iste : Præter sectam omnibus Mahometanis communem Idola colunt, non quidem, quasi Divinitatem iis inesse crederent, sed ut monstra adorando verum DEUM concilient : asserunt etiam cum Pythagora mutare sedem post mortem animas, moxque ubi corpus humanum deseruerint, in feras, aves, & pisces migrare : quare pulici, vel vermiculo noxius homicida censetur : quin, tanta est multorum superstitio, ut lumen noctu accendere formident, ne prætervolantes muscæ, cumque his nuper defuncti filioli manes crementur : atque ideo statutis diebus, ne animis feras trucitando noceant, multum pecuniæ in piscatore, & venatores effundunt, existimantes se maximum, Cæloque dignum misericordiæ opus præstituros. Rudium hæc, plebísque vilioris est Religio, subjungit Cingemihusus, saniora meditantur Aulici, & nî carnis impedirent illecebæ, Christi jugum humeris dudum imposuissent : testabatur id olim prædicti Regis Echebaris filius, qui tanto in Christum amo-

amore exarsit, ut auream pectori crucem, in qua Redemptoris nostri effigies ex adamante scissa erat, suspenderet, atque eâ pompâ coram tota urbe gloriaretur: interrogabat aliquando circumfusus Aulicos, quodnam Numen rebus in tristibus, aut in vitæ discrimine invocarent? hi Camum, Mahometem alii reposuerunt: meus sanè, agebat optimus Princeps, Dominus JESUS semper protector erit, qui auxiliariam manum porrigere afflicto, & jacenti fortissimam potest. Non sinè gaudio intellexerat, famulorum quemquam Christianorum labaro accessisse, quare ad se vocato: cujusnam es fidei? inquit, qui cùm se Saracenum diceret, gratiam sui Domini mendacio demeriturus, tanto in eum furore accendebatur, ut fustibus bene mulctatum protinus aulâ ejiceret, parùmque abesset, quin mendacem linguam sacrilegis faucibus evelli imperaret. Gloriosus sanè Christi defensor, exclamavit Nigrellus; Patrem secutus juvenis, qui Gymnasium juventuti erexerat, in quo unâ cum Lusitana lingua à Societatis JESU Patribus fidei nostræ rudimenta edoceretur: Sed nunquid & ipse sacro fonte ablutus? Ad quæ altùm ingeminans Cingemihusus.

Infandum dilecte jubes renovare dolorem ,
 Regales obitus , & lamentabile fatum ,
 Utque , sibi forsan miseræ , mala spicula mortis
 Eccebar infelix , neglecti Numinis irâ ,
 Excipiens , spem inter medios , dubiûmque reliquit.
 Heu quis vel Scythici natus sub rupibus Æmi ,
 Hyrcanâque tygri nutritus , talia fando
 Temperet à lacrymis ? Mahometis fabula pridem ,
 Atque error despectus erat ; simul agnita Christi
 Relligio , sed non voluit Baptismatis undâ
 Abluere impressas primo de crimine sordes ,
 Quàm fuit æterno jussus dare lumina somno.
 Ergò ubi supremus prostravit Regia morbus
 Corpora , jam Mahometiadum de gente sacerdos
 Plurimus irruerat , sed surdâ sæpiùs aure ,
 Quin semper , rejectus erat : dum nomina JESU
 Fertur , qua posset , cum Relligione locutus ;
 Hæc spes una super ; timor est , ne sera dolentis
 Hæc nimium fuerit pietas , ne gratia cœli ,
 Et toties dilata fides , studiûmque salutis
 Promerito armârint Divinam fulmine dextram.
 Non aditus , non ulla fuit , quæ porta valeret
 Divini verbi mystas immittere Regi ,
 Ut neglecta lavet moriturum lympa salutis.
 Sæpè quidem tentata via est , spes irrita semper
 A circumfusa Mahometis lusa cohorte.

Sic fatus , verbis lacrymarum miscuit imbres
 Singultu medios impediende sonos

Cingemihusus , & hodiernæ diei læti-
 tiæ , ut densa nubila serenior Phœbum
 vesperi sequuntur , tristem finem imposuit ;
 & , quoniam famuli aderant , qui de reditu
 ad-

RPJCB

Ein Japon

admonerent , concitato nonnihil pede in
diversa abeuntes Parentum domus repe-
tebant.

§. III.

Japonum ritus recensentur.

Cùm redirent, varios hinc, & indè ob-
vios habuère condiscipulorum mani-
pulos, quos serenior vesper urbe evocavit,
multis non tam data, quàm monstrata, le-
vi pilei motu, salute dimissis, multis se quo-
que comites junxerunt, ceteros inter sub
porta, quæ à cubili nomen habet, se Ca-
meus, & Zirfus Cingemihuso offerunt, quo-
rum ille ocyus in amplexum ruens, prehen-
sâque manu, captivi estis lectissimi amici,
inquit, uno, alteróve passu à domo nostra
distamus, coenabitis mecum, etsi non opi-
parè, gallum tamen de Phaside, aut perdi-
cem aliquam hordeario cum jure sorte bo-
na inveniemus; dabitur id mihi, dabitur id
Hacigero vestro solatii, scitis enim, quan-
ta in vos voluntate sumus; grates pro co-
mitate reposuit Zirfus, tempus insimulans,
quo redeundum, ne absentia Parentes du-
bios redderet, aut diuturnior mora stoma-
chum moveret: eadem temporis excusatio-
ne usus est Cameus: tum Cingemihusus:

facilis est medicina mali: famulum advocat, ad utriusque domum properet, veniámque pro mora amicis impetret: victi repetita toties humanitate, ne æquò duriores amicitiae debilitent vincula, invitationi responderunt. Ut ad cubilia ventum, galeris, gladiisq; abreptis nostri jam juris estis suaviter pro more renidens Hacigerus ait: tum quærit: ubinam hodie post calidissimum diem vespertinum frigus cepistis? non frigus, caleo enim etiamnum, sed umbras quæfivimus, Cameus reponit, & duce Zirfo, nam peregrinus sum, hortum inambulabamus.

Qui Jovis Austriaci tempe vernalia, cedit
In quibus imperiis otia digna suis,

Hem! extemporalis factus est meus Rhetor! subrisit Cingemihusus, ergo vos novus, nos vetus Cæsareæ voluptatis locus habuit: verum antequàm paretur cœna, placetne trochi flexibus, aut lusoriis chartis tempus fallere? ad quæ comiter Zirfus, tui sumus, jube, quod vis, parebimus, omnèque ad Imperium cerâ habebis molliores: quid lusus? Hacigerus subjungit:

Sæpe etenim dubiæ si se sociaverit arti
Pamphilus, ad reliquas doctus se jungere formas,
Fœdus amicitiae, quod nunquam sæcula possent,
Unâ conjunctos inter disrumpitur horâ.

De iis hoc dic, correxit sermonem Cingemihusus, quibus lusus pro lucro est, expositosque dolent viduato fœnore nummos; alia sanè nostrum est ratio, qui recreare animum, non marsupia petimus; verum novi, quis tu lusus amator sis: Scilicet tam charus is tibi est, quàm maturis frugibus imber; sed ut tuæ pareamus voluntati, sedeamus unà, & amico sermone utamur: Dixit, & sedibus in circum dispositis capere singulos locum rogat: quibus sedentibus eos, quos de India discursus miscebant, hospitibus enarrare cepit: placuere his omnia; Zirus, majorem tamen in Japonia campum juvenilis constantiæ fuisse olim asserit; quid Japonia? quærit Hacigerus, vix mihi de nomine nota; tum ille, nîl miror, hæc enim regio, etsi ad occasum Sinarum attingat imperium, ad meridiem verò tantum cetero ab orbe immensis prope mari-bus separatur, ut meritò terrarum ultima censi possit. Ea utitur aëris temperie, quâ Sicilia. Frigus tamen ceteris anni temporibus, ob nives, sæpe etiam quadraginta continuis diebus cœlo deciduas, patitur intensissimum: horret Aquilonibus, qui adeò, & quidem non rarò ultra quatuor supra viginti horas sæviunt, ut obvia quæque solo æquent. Quare partim ob horum insultus,

partim etiam ob frequentissimos terræ motus ædes omnes è ligno, & quidem unius solùm contignationis statuunt, pulcherrimo nihilominus ordine, & ad Italæ artis modum disposito : ut & commodè inhabitare, & ab uno atrio in aliud absque ullo scalarum adminiculo migrare possint ; tabulata, & latera domûs è ligno cedrino, cujus maxima in Japonia copia est, affabrè fabricantur, illi nuntur gummi, tantòque splendore micant, ut vix mirum sit, quòd Paulo Veneto omnia ex auro structa esse sint visa. Res certè amæna, subjungit Cingemihusus, vis, illuc iter instituemus, nobisque quatuor statuemus tabernacula, tibi unum, mihi unum, Hacigero tertium, quartum Cameo. Ad quæ Cameus, sed alia, longè, quàm nunc, ratione vivendum esset, quod enim Europæo placet, Japoni displicet, quod illi absurdum, huic gratum : albus color abominandum quid, & luctum, niger gaudia, dignàmque homine pulchritudinem notat; frigidâ nos, illi summa æstate calidâ utuntur ; dentibus candorem fricando inducimus, illi nigrore pingunt ; equos è parte dextera, nos è sinistra conscendimus ; salutem detecto capite impertimus, sed Japones solvunt calceos ; assurgimus hospiti, illi sedibus affixi manent : quod nobis gemmæ,

inæ, hoc illis ferrum, & testa est: infirmi
falsis, & duris cibis, nos mollibus, & gra-
tis vescimur; medicinâ amænissimâ mor-
bos depellunt, nos gustui valde ingrata su-
mimus, verbo: rebus in omnibus vita Japo-
num nostræ adversatur. Medicinam, subri-
sit Hacigerus, cum Japonibus sumere mal-
lem, cetera dissiparent: consultius est, ea
nos in sede manere, quâ bene sedemus, in-
terim date veniam hospites: tantisper ad
culinam divertam, cœnæ enim tempus pro-
pe esse hodie peracta deambulatio monet:
jubebo insuper refrigerari vinum, ne Japonum
potum domi nostræ sumatis. Parce mole-
stia, optime Hacigere, Zirfus iter impediens
ajebat, aliquid adhuc, si lubet, de harum
gentium ritibus audi: Vestis horum ferme
omnis è serico, floribus intexta, circa lum-
bos stricta ad terram defluit, semper varii,
nunquam unius, præterquàm apud senes,
coloris: Eo in artes optimas feruntur ani-
mo, ut vix aliquem invenias, qui non po-
tiores vitæ suæ partem literis consecrasset:
scribendi ratio non à sinistra in dexteram,
ut nostra, nec à dextera in sinistram, ut A-
rabum, & Hebræorum, sed à vertice pagi-
næ ad pedem tendit, naturam, ut quæsi-
tæpe reposuerunt, sequentes, quæ hominem
à capite ad plantas perficit. Authorem hu-
jus

jus usûs Combadascum quemdam Bonziorum doctissimum fuisse asserunt, qui Dei instar habitus vivus voluit muro cingi, hac vaticinatione discipulis suis valedicens: fore decem annorum millia, quibus elapsis Mi-
rozum sacra Japonum invertere molientem doctrinæ suæ fulmine hac è caverna redux profligabit: quare impostorem turpissimum, suasque jam pridem in sordes, & cineres resolutum, erectis in Coelum manibus dormire putant: isque felix, & aterna beatitate potitus creditur, cujus mortui dentes prope cavernam hanc fuerint sepulti. Ad hæc Cingemihusus, sed nunquid tot in fide erroribus scelera quoque junguntur? minimè reposuit Cameus, si enim Bonzios (my-
starum hoc nomen est) demas, qui his in regnis celeberrimi, maximâ copiâ ad monasteria, scelerum potiùs dixissem latibula, confluant, homines, teste Magno illo Japoniæ Apostolo Francisco Xaverio, profligatæ vitæ, sanctitatem Phariseorum instar mentientes, ut plurimum rebus magicis, & tenebrarum Principi devoti, si, inquam, hos demas, honesti, rectique amantissimus est Japoniæ populus, quamvis enim armati semper incedant, nunquam tamen de injuriis, nunquam de rixis, de cædibus nunquam aliquid audietur: solliciti, ne vel incuriis
ver-

verbum excidat, quod non candidissimum notaret animum: honoris & famæ studiosissimi tam dexterè illatam injuriam dissimulant, ut non primo impetu irruant, sed vindictam multos etiam post annos, tempore opportuniore quærant; eo à momento, quo quis hostis insidias advertit, incomitatus plateas oberrat, ne timidi, & ignobilis animi insimuletur. Nec extolluntur prosperis, nec adversis franguntur; sed eâ mentis constantiâ, seu sors melior arriserit, seu pede iniqua presserit, persistunt; quam fortitudinem materno cum lacte hauriunt parvuli, in quorum etiam ludis puerile nihil, sed virilia omnia advertuntur: versare aleas, furari, in blasphemias erumpere, perjurium, scelera sunt certò certius in cruce expianda, unam tamen, commune Bonziorum crimen, à Magistris suis edocti, luxuriam minimè detestantur. O scelus, suspiravit Hacıgerus, utinam & hujus crux pœna esset! fuisset sanè, ut ad Christi crucem pridem advocassent. Fateor, ceptum sermonem ulteriùs prosecutus est Zirfus, ea enim gentis est comitas, ut nobilissimi summa honoris testificatione vilem plebem excipiant, adeoque nec Europæos nostros, nec eorum doctrinam despexissent. Quas omnes virtutes sinè minis, sinè verbere, sed uno

Parentum verbo æmulantur parvuli : siquidem tanta mansuetudine proles educant, ut diurnæ etiam, nocturnæque natorum lacrymæ nullos, vel levis impatientiæ igniculos materno pectore injiciant. Mira sanè narrâstis, hospites lectissimi, subjungit Cingemihusus, recreâstis animum, & à barbaris virtutem mutuandam docuistis: sed quoniam cœnula parata, primùmque ferculum mensæ illatum est, confidete, & non dapibus corpus, quæ tenues nimium sunt, sed sincera potius, bonaque in vos voluntate pascite animum : grates iterum maximas egere hospites, epulisque benedictis comiter, ut fieri amat, tergiversantes, & primi loci honorem domesticis deferentes, renuentibus his, cænæ assidebant: tum Cingemihusus, ad Orizam primùm leviter animare, pocula imperare, gallum dein de Phaside, binasque perdices nobili arte dividere, optima invitatis, suoque amantissimo Hacıgero offerre : primus dein laticum libavit honorem, & utriusque salute non fundo tenus exhausta, sed summo ore dilibata, ad dulcia Bacchi prælia reliquos animavit : bibere omnes, temperantiæ rigidè nimis leges observantes ; vix enim summo ore vitra attigerant, jam se potasse, cum vix bibissent, profitebantur : Postquam
epu-

epulis data prima quies, dulcique alloquio
condendi cibos tempus advenerat: quære-
bat è sociis Hacigerus, sed qui ritus religio-
nis gentis Japoniæ? duri reposuit Zirfus,
& asperi nimium. Unum, ex quo ceterorum
sævitiem desumas, adferam: annis singulis
peregrinatio ad Idolum, Xaca dictum, hac
lege instituitur: præfixo die in urbem Na-
ram duo circiter millia Bonziorum conve-
niunt, in qua sexaginta quinque dies quie-
scunt, quia totidem iter abripiet: quod
adeò asperum, ut vix singulis diebus singula
milliaria respondeant: sufficiens interim pa-
bulum omnibus tribuitur, ut ad futura se
disponant jejunia, nam toto viæ tempore,
nîl, nisi quantum manu capiunt orizæ manè,
tantumdem vesperi sumunt, extremâ insu-
per octiduo primo siti præruptas, & altissi-
mas petras peragrando laborant, defectu
aquæ, quam nî secum asportent, vix alicubi
inveniunt: quare multi pietatem suam mor-
te solvunt; & quidem morte durissimâ, nam
sinè omni ope, sinè commiserationis signo,
quod edere crimen foret maximum, ab ami-
cis, fratribus, ipsis Parentibus ferarum in-
star soli reliquuntur: sed necdum hæc maxi-
ma sævities est (perpendite, quæso, quan-
tùm non divinos honores superbus ille in-
ferni Spiritus æmuletur! quàmque crudele

in suos dominium exerceat !) postquàm octo milliarium iter confecere , profunda in sylva à novis Bonziis , qui non homines , quales videntur , sed veri stygii alastoris emissarii sunt , perhumaniter salutantur , si salus dici potest , cùm foedo , & abominando vultu , turpissimisque gestibus horrorem nemini non incutiant : ab his viæ ducibus jam in horridas valles , non , ut descendant , sed ut præcipitentur , jam in petras , quarum vertex nubes contingere visus , manibus , pedibusque reptando , nunquam sinè præsentissimo vitæ discrimine , deducuntur : cùm tamen infernales comites caprarum instar eas transfiliant : læto tamen animo molestias omnes tolerant , sese invicem ad pietatem in Xacam , severaque jejunia animantes ; in quæ si vel parùm quis peccasse notatus est , illico colligatis manibus arbori , quæ à montis apice in vallem declinat , suspenditur , tamque diu hærebit pendulus , donec pondere suo fracto , aut inclinato ramo in profundissima saxa præcipitur . Immane sanè , Hacigerus interposuit , poenæ hoc genus , crudelis in tartarea monstra religio ! Sed longè crudelior fit , subjunxit Zirsus à præsentium gaudiis , qui enim dolere visus , eadem in arbore sociatur . Tum Cingemihusus : Neronis sanè æmuli sunt Bon-

Bonzii ; qui lacrymas olim morte multavit :
 ulterius ille : ubi medium confecere iter,
 amœna se vallis pandit, in qua die, nocte-
 que integra implexis brachiis, pedibusque
 sedentes summa inter silentia in anteaetæ
 vitæ noxas inquirunt, publicè coram aliis sta-
 tuto tempore promulgandas : vide Christi
 simiam Luciferum : vide asperrimum hujus
 confessionis jugum, quæ ritu, quem mox
 enarrabo, absolvitur : paucis ab Idolo millia-
 ribus altissima rupes, horridæ abyssus immi-
 net, è qua ferrum cum bilance rotularum
 beneficio retrahenda, aut amovenda, pro-
 tenditur : huic peregrinorum singuli impo-
 nuntur, circumfusus cogit populus, sincerè,
 distinctè errata omnia enarrent, qui renuit,
 sinè mora inversâ lance in saxa, & scopulos
 præceps agitur : verè confitentes retracti
 iter continuant, tandemque ad Idolum Xa-
 cam è purissimo auro fustum deveniunt,
 quem circum plurima alia eodem metallo
 fabricata minora sunt simulacra à diversis
 Principibus voti exsolvendi causâ transmis-
 sa, & à peregrinis deportata ; quæ omnia
 stolidi cum pietate adorant, quâ peractâ
 Fanum aliud adeunt, in quo epulando, po-
 tando, saltando gaudia sua de superato iti-
 nere testantur : post quæ omnia, multò
 meliori viâ in patriam reduces contendunt.

D

Nun-

Nunquid horridum est , nunquid crudele
diabolo servire. Barbarum id omnino , ne-
mo negat , Cameus subdit , verùm , Auri
sacra fames , quid non mortalia cogis pe-
ctora? & bene illud , quod Sidronius Ho-
schius ingemit :

Ah pereat ! qui primus opes effodit opertas,
Quas melius tenebris alta tegebat humus.
Quàm bene defosso latuisset proximus auro ,
Quot pariter scelerum monstra sepulta forent.

Hic , hic fulvi metalli splendor excæ-
cat Bonzios , & ad pericula subeunda ani-
mat : persuadent enim credulæ nimiùm gen-
ti , non viam aliam , quàm Bonziorum me-
ritis instratam ad cœlum esse : dispensato-
res vulgò æternæ beatitatis à populo cre-
duntur , qui ab his è charta confectas togu-
las magnâ pecuniæ copiâ coëmit , in qui-
bus Xacæ prodigia , quæ nescio , an colo-
res plùs , an fraudulentorum verba mentian-
tur , adumbrata sunt , audent insuper jure-
jurando asserere , eum , qui moriturus hâc
veste tegitur , certò certiùs sempiternum
felicem fore : literas quoque cambiales (ju-
ris consultorum hæc vox est) reddito pro
his non exiguo auri pondere distribuunt ,
quibus naulum defunctus , dummodo ejus
inserantur manibus , ad cœli littora exsol-
vat. Auditis his in risum effusi omnes , sa-
tis

tis est amici, Cingemihusus inquit, nos victimas alias immolemus, sumite appositas dapes, &, quæ non tam satiant, quàm fallendi temporis causâ apponuntur, cancrorum caudas gustate: atque simul, qui hæc omnia mihi retulit, Gereſprum amandat, vinum jubet adferri melius, verùm is diuturniùs se, nescio ubi detinens, redux hospites non invenit: qui tamen omnes sani, & incolumes domum redierant, quales die postera Rhetorico in ludo vidi.

§. IV.

Heroës parvuli Japoniæ.

Nihil adeò juvenum afficit animos, & inquietos reddit, quàm si plures studiorum æmuli, pulchra insuper cupiditate gloriæ inflammati, eandem pro doctrinæ laurea arenam decurrunt: ceperant nuper die, quem Marti sacrum voluit antiquitas, Rhetores opus, heri prosecuti sunt, & insomnem præteritam duxere noctem, ea enim, quæ amico inter se sermone ferebant, sopito recurrebant animo, & illudente Morpheo se Indos inter, Japonésque versari credebant: quare ut primùm lux alma data est, exire, novósque explorare petit socios Zilherdacus, & ad Garcelum properans moto paulu-

lum lectulo, heus, amice! inquit, pulvinar ocyus deferre, & dum tempus, & à scholis hodie quies favet, mecum ab urbe pedem verte, vel, si mavis, moderatorem nostrum unà comitemur, qui, ut heri fidem dederat, matutinum captaturus rorem, in sylvam à templo sanctæ Birgittæ nuncupatam contendet: Excitatus Garcelus, ut dilecti sui vocem, & perhumanam invitationem audiit, rogat hospitem, amicas tantisper proximo in conclavi moras patiat, donec se vestibus induat, precibusque gratias pro beneficiis à Deo noctu exhibitis, nova in futurum diem promeriturus rependat: exilit lecto, extensisque oculis somnum discutit: & quâ valuit velocitate, se ad iter accingit: vix ut per plateam, quæ Carinthorum regia est, ad Academicum properavêre Collegium, varia Zilherdacus de hesterno sermone, tum etiam, quæ dormienti visa sunt, socio suo, eruditione præstanti, & ad alto nato juveni repetebat: ad quæ ille: differ hæc in tempus opportunius, quædam & mihi nota, quæ dein fusiùs enarrabo, atque tuis si placuerint, sociare poteris: concitato enim non nihil passu utendum, ne ejus præsentiam, quem discipuli petimus, seriùs advenientes amittamus: his monuit, sed tardè nimis, ut enim forum Academicum

atti-

attigerunt, audivêre à Palæmonis alumnis
 Rhetorum aliquot moderatori suo circum-
 fusos jam propè ante horæ dimidium indè
 excessisse: quare hos insequi statuunt, dùm-
 que in via in Serlisegũ, nescio quò se ferentem,
 incidunt, eum sibi socium, ut ternus præ-
 clarorum juvenum numerus perfectus sit,
 quâ precibus, quâ comitate jungunt: por-
 tâ dein, à rubra turri dictâ, exeuntes medio
 in ponte, qui Danubio impositus, desiderii
 metam inveniunt: hîc enim circumspectan-
 tes adverso vident in littore, quem animo,
 pedibûsque quærebant: Tum Zilherdacus:
 novo exultans gaudio, en ibi, ait, specu-
 latur naves, quæ aut Rheni accolæ, aut
 alias ex imperio gentes ad colonias ducen-
 das in Hungariam devehunt, Moderator no-
 ster, suspendit gradum, lentumque incedens,
 nescio quid sermonis cum Liletasis, Zirfo,
 & Belereccio miscet: hi enim, nî oculus
 fallit, circumfusi esse videntur: audiit Ser-
 lisegus, atque ut certior redderetur, tubum
 opticum arripiens procul distantes proxi-
 mos oculo reddit, benè ais, reponit, sunt,
 quos dixisti, cursu, quantum modestiæ le-
 ges finent, provolemus, bullit recentior
 adhuc in venis cruor, eosque moras tra-
 hentes assequamur. Detinuêre enim se
 illi; nam Liletasus junior felix Poëta

peregrinos è tempore nato carmine comitabatur.

Ite ad Pannoniæ ditissima jugera campos,
Vos agri, vos rura vocant, flaventibus undant,
Hæc licet agricolæ non dextra colebat, ariflis.
Quæ non lucra cadent vestro cumulata labore?
Quando virebit ager fesso renovatus aratro
Pinguior, & gemino reddet cum sænore fructus.

Invidit sponte nato carmini Belereccius,
séque ut Poëtam probaret, magnæ militum domui (Cassarm dicunt) qua transeundum erat, versiculos inscripsit.

Quanta domus! quot non fede hæc clauduntur in una
Robora magna virum? qui toto pectore Martem
Austriacum gessere olim, nunc pace fruuntur,
Et meritam capiunt post prælia multa quietem.
Si tamen hæc pax est, venturis reddere bellis
Quæ solet Heroës, notósque animare calores.
Non nimia hic requies, non hibernacula segnes
Enervant torpore manus; verùm agmina duris
Exercere labor studiis est, frangere vires
Queis valeant hostis, suetasque capeffere lauros.

Interea Zirfus, Moderatori suo alios præcedens, hesternos de Japonia sermones, quósque à Cingemihuso, Hacigeróque intellexerat, retulit; approbavit is institutum, laudavit solertiam, & ut Japoniæ quoque parvulos quærant, animavit: tum tres sudore toto vultu perfusi in ipso silvæ ingressu advenere hospites, quos ut charissimos salu-

salutavit discipulos, Sociósque esse in Zir-
fi opere iussit, indignatus Zilherdacus: si-
bi primam referendi gloriam ablatam esse;
erimus, inquit, & fuimus socii, & quidem
priores Zirfo: ad quæ ille, benè se habent
omnia, ubi primas nobis nemus umbras con-
cesserit, confidebimus, dùmque vos à con-
citato cursu nimium calidi blanditiis Zephy-
ri frigus capietis, audiam, quos quilibet he-
roës noverit: dictum factum: atque ubi
Concessit gelidas semotis solibus umbras,
Obscurum cingens connexis aëra ramis,
Nigrantemque nemus densâ dedit ilice silvam,
sedere, atque illico loci amœnitate allectus
Garcelus umbram laudare cepit.

Umbra juvat Panas, Faunos juvat umbra bicornes,
Umbra viatori requies placidissima fesso,
Languentique simul pecori, pecorisque Magistris.

Tum Zirfus: factum illustre de quo-
dam Japoniæ Adolescentulo refert Scipio
Amatus: erat is Fratris Regis Idate Filio-
lus: qui ab aulicis viso Domini sui exem-
plo fidem Christianam amplexis varia Reli-
gionis nostræ rudimenta edidicit: placuere
omnia, atque eo jam erat animo parvulus,
ut cum his jejunare, tenerumque, & inno-
cuum Corpus affligere in deliciis haberet:
Avia Idolis addictissima, malo, quod cre-
didit, præventura durum nimis Christi ju-
gum esse, quo deterreretur, omni, quâ po-

potuit, verborum efficaciam, adjectis etiam figmentis Nepoti exaggeravit, Voxiôque potiùs serviendum esse contendit. Cui puer: quæ ergo, amabo, Christianorum onera? barbara, & inhumana omnino, reponit illa: en, certissimis accepi testibus: his mediâ surgendum nocte, & genu flexis ad solis usque ortum, quo tempore laudes Deo suo concinunt, perseverandum: summâ hymne se nudos collo tenus frigidissimæ immergunt: carnibus abstinent, coenâ unâ tota die contenti: exorandi famuli, ut Dominorum terga copiosè effuso sanguine virgultis lacessant. Audiit juvenis, & tantum à timore abfuit, ut omnia sui in emolumenta verterit: tres menses integros summo fervore omnia hæc executus est, dùmque eapropter Parente laudaretur; pietatem occultare, ne virtus vanæ gloriæ fuliginem contraheret, quàm accuratissimè studuit: id mirare, his sub pænitentiae operibus, velut olim Babylonii pueri, formosiores longè, quam antea parvulum extitisse, quare Avia mota ipsa curam, operamque omnem adhibuit, ut meliùs fidem nostram edoceret, tandèmq; in sacro fonte renasceret.

Simile, si fas est, constantiæ, & fortitudinis exemplar referam, subjunxit Serliffegus Gnenifoyini Proregis Meaci duo filii, nescio

scio parente , ad Christi labara Sacramen-
tum dixêre: Paulus Socondono primo-ge-
nitus, ùt audiit Christianis necem intenta-
ri , spe palmæ fuso sanguine obtinendæ cum
oçto famulis, quos idem ardor accenderat,
præcipitato itinere Ozacam contendere , sé-
que iudicibus objicere, palàm religionem nu-
per assumptam profiteri , sanguinéque suo
signandum ad cœlum tramitem invenire de-
crevit: majus adhuc virtutis specimen Con-
stantinus ætate minor edidit: primùm is
mutato domicilio se Christianis adjunxit,
ut cum iis ad carcerem, & ad supplicium ra-
peretur, verùm, ùt vidit, sibi ab satellitibus ut-
pote noto, & nobilissimo parci: Parentem, cui
feralis sententia commissa erat, accedit: se
Christi fidem suscepisse, mortémque pro ea
petere testatur. Mutatæ religionis ignarus
genitor , qui filiolum præ ceteris amabat,
terreri, & velut amor cruorem in saxa mu-
tâsset, marmoris instar mutus obrigescere;
resumpto tandem spiritu Constantinũ affari:
Fili mi, nescivi hætenus , quantum capiti
tuo malum accersiveras , & meum quoque
exquiri consilium oportuisset: Ceterùm ,
nîl tibi, nisi mortem, si hæc Imperatori re-
lata fuerint, eámque crudelissimam imagi-
nare: ego eam seposito Patris officio , ut
Domini mei satis fiat Imperiis , paternâ dex-

terâ lubens inferam : sic ait, contra Juvenis ; optime Parens, non ut lethalem ictum fugiam, te fidei meæ certiozem reddidi, verum ea solum de causa, ne minus prævisâ spicula nimium feriant paternum pectus : interim eam horam, quæ suprema mihi carnificis sub ense fulserit, reliquæ vitæ, utpote eam, quæ æternos cœli thesauros reſecto capite recludet, quàm longissimè antepōnam : ad quæ Gnenifoynus lacrymarum imbre perfusus, dolore verba prohibente, velut filium sub ferro, quod huic vitæ filium, sibi paternum cor divideret, jamjam cerneret, altum ingeminans, nil quod reponeret, habebat : finiit Serlisegus, & Garcelus

Quis tantas vires, puerique in pectore robur
Quæreret ? imbellis quem non deterruit ætas,
Fata suprema pati, duramque laceſſere mortem,
Non etenim roseo suffusus sanguine candor,
Sidereſque orbes, radiatæque lumina frontis
(Cum necdum ternis vitæ solatia lustris
Senſerat) Heroas pueri reſtinguere flammæ,
Non Patris potuere minæ : ruit obuius enſi,
Sanguineumque petit cœli super atria callem :
Quid genus, & proavi, Japonum gens inclyta regnis ?
Quid totus mihi Regis, ait, favor ? omnia sunt hæc
Mentiti vana umbra boni, quam lubrica spondet
Sors, laudum fatuos quando improba suscitât ignes.
Qui cœlum, terramque regit, cervice reſectâ
Spiritus æternas petet hunc subiturus in oras ;
Hic Constantini Dominus, &c. &c.

Ad quæ Belereccius: parem virtutem, mi Garcele in ætate minoribus mirare : masculæ enim fortitudinis sol eos virtutis suæ ejecit radios , quibus luna debilioris sexûs illustraretur , & mutuato à Parentibus lumine minora prolium sidera refulgerent : confluxerant utriusque sexûs varii , quos palmæ obtinendæ spes incefferat , ad Mariæ nobilis cujusdam Matronæ ædes : in quibus, qui ad supplicium deducerent, magnâ animi constantiâ satellitum furorem opperiebantur : Maria de Nepote sua undenni (cui primis ab annis domi suæ Christianam pietatem instillabat) sollicita, perge, inquit, filiola, & Parentes repete, téque præsentissimo periculo, mortique eripe : audiit hæc parvula, & ubertim in lacrymas effusa: Parentes, reponit, nescio, matrem nosco, quæ me fidei genuit, nimirum te : Christiana sum, stat pro fide mori, an minùs robur meo inesse animo, quàm tuo arbitraris ? falleris sanè, si id credis, mutabísque sententiam, aut ab ense jugulum meum petitulo : aut à rogo edocta : quare Parentes advocati, ut fugam filiolæ persuadeant, sed frustra omnia, de timore enim, & blanditiis Amazon tenera jam dudum triumphabat. Tantum nimirum est pro Christo pugnâsse.

Ut

Ut ætate , ità fortitudine par , major Liletasus addit , puer Thomas puellæ huic in victoriæ gloria sociandus venit , hunc mater à se , ne viso filio tormenta inter constantiâ deficeret , urbe ablegare statuit , quod ut puero subolere cepit : mater , aje-
bat , turpe est fugam simulare Christiano pu-
gili : an ego mortem timerem ? animabe-
ris sanè per me , dum primus in supplicii lo-
cum evolabo.

Seu petat hoc jugulum , qui sæviit horror Idumes
Sanguine in innocuo , seu Matri inimica Neronis
Dextera rimetur sceleratò viscera ferro ;
Seu Phalaris tauro includat , lectòve Procustes :
Nîl metuo , nîl mille neces , nîl mille catastas ,
Nîl ego mille rogos , nîl mille timebo secures ,
Si modò speratas referam post prælia palmas.

Laudâsti Thomam , fratris verba Lile-
tasus alter interrupit , junior ego juniorem
quoque Ludovicum laudabo : hic vix se-
ptimo ætatis anno expleto , cùm Matrem in
crucem agi cerneret , accurrit illicò , séque
suffigi postulat : quid hoc ? lictorum aliquis
puerum affatur , necdum quid sit vivere ,
minùs quid sit mori nôsti : novi utique , re-
posuit parvulus , quid sit vivere , & quidem
vitam , quam tu nescis , cœlo dignam , novi :
quid sit mori , & quidem pro Deo , pro fide ,
pro cœlo , & novi nîl esse aliud , quàm
trium-

triumphare, indignatus responsum barbarus, Ludovicum arripit, & ponè Matrem suspendit; Machabæam hìc alteram suspicere licuit: non tristi spectaculo, nec proxima filii morte territa peto (inquit) à te nate, ut cœlum aspicias: quò unà cum Parente tuo properamus, recepturi utique coronam gloriæ, quam Deus præparavit diligentibus se: ad quæ Serlisegus.

Heroa attulimus, amici optimi, puerorum facta: unius Justi Ucondini ad maxima nati juvenis, viri dein constantissimi, cui vix Japonia similem viderat, non meminisse crimini ducere: è primo is totius Japoniæ ortus genere, Tacagama nempe (quod idiomate nostro montem altum significat) dignus sanè, qui nomen cum omine gereret: postquàm tertium duobus lustris adjecit annum, florem juventutis suæ sacris undis lustratus vitæque intemeratæ candorem æternum DEO consecravit, jusjurandum adjiciens, velut olim Romanorum hostis puer Hannibal ad aras, nunquam se destitutum, donec omnes errorum tenebræ luce fidei fuerint dispulsæ, nec vanæ erant sinè viribus in idola iræ, fidem enim propè omnem superat eorum copia, quibus ille teneris adhuc annis partim exemplo (multùm enim, ut sequantur subditi, juvat Principes præ-

præcessisse) partim piis monitis suave Christi jugum imposuit. Verùm fervor hic igneus, ut magnes ferrum, pessima quæque persecutionum genera in se attraxit. Jacuinus quidam, homo vaser, & præstigiis natus, qui deserta Bonziorum religione medicam exercere, & per eam Imperatoris favorem demereri studebat, occasionem opportunam, qua Justum sterneret, diu frustra inquirens, eam tandem nocte una, dum Princeps lusitano se vino nimium ingurgitaverat, invenit; hinc ille: Augustissime Monarcha, Arimam (civitates inter Principes Japoniæ una est) perquisivi integram, ut eos Domino meo puellas adducerem, quas liberalior forma præ ceteris commendaret, inveni plurimas, nulla tamen, quia omnes jam Christo virginitatem voverant, ut Imperatoris pareret mandatis, induci potuit: quin adeò malè mecum actum, ut, nî præmaturè de fuga Consilium cepissem, furori suo me miserum immolassent: auditis his Tyrannus furere, velut equus, cui non est intellectus, iras spumare, ringi tygridis instar, cui catulos venatoris astus abripuit, jurare, omnes à se Arimenses virgines trucidatum iri: furore amentem accendere amplius ausus Jacuinus: Justus Ucondonus, inquit, causa una est, & origo mali: regni pri-

primores hunc jam pœnè omnes secuti, du-
centa millia Christianorum numerat: &
fiet sanè, ut Japoniâ sui nescia se Europæâ
sectâ infectam mirabitur. Causa tua agitur,
Augustissime Princeps, & quidem causa
solii, causa capitis tui, nî imminenti malo
protinus adsis, imperio dejectus (quod
omen patrii Dii avertant) servum ages
Ucondoni: nosti benignitate tua Justo Exer-
citûs præfecturam demandatam esse, mili-
tum, quò libet, flectit animos, quis enim
non imperatoris sequeretur exempla, quem
aliunde jam sua ad dogmata pridem perdu-
xit. Nulla non dies classẽ novam ex
Europa in subsidium (ùt non vanus augu-
ror) venientem aspicit: Mangasquo (arcu
utpote præ omnibus munitæ) dominatur:
nutu opus est, & Japoniæ vertet imperium,
sceleratòque capiti coronam imponet: di-
xit, & mendaciis sermone plenissimo adeò
Principis accendit animum Jacuinus, ut
illicò Ucondono per delegatos nuntiaret,
aut cras exul abesset imperio, aut susceptam
fidem ad Idola redux detestaretur, nec pri-
mo nuntio contentus furore, vinòque
amens Imperator, meliùs dixissem (detur
veniã verbo) coronata bellua, alios dele-
gat, ut repetitis ictibus immotus Justo ani-
mus eadem virtutis, & constantiæ monu-
men-

menta , quæ olim Hufſitis Jobus exhibuit ,
 Japonibus exhiberet. Verùm Ucondonus
 immotivir animi : comiter accepit nuntios :
 Exilium , inquit ; præ turpi Idolorum cultu
 eligo (referte Regi) bona , honores , magni
 nominis exiſtimationem (quæ aut dedit ,
 aut obtenta permittit) auferat , grates qui-
 dem magnas pro acceptis rependo , majores
 pro ablatis habebō , quin imò , ſi placet ,
 vitam , quam nec dare potuit , tollat ; de
 corpore triumphare licebit , animum fran-
 get nunquam ; victorem ſemper Ucondo-
 num videbit , ut ſciat felicior jam , quàm an-
 tehac , Japonia , majorem eſſe Dominum ,
 qui corda gubernat. Referebantur hæc om-
 nia Imperatori , quare majori commotus
 irâ exilii edictum accelerare jubet : quod
 ſanè terris in aliis non adeò crudele , quàm
 in his eſt , non enim reus ſolùm pœnas dat ,
 ſed bonis omnibus fiſco (ut ajunt) adſcri-
 ptis , quicumque ſanguine juncti inopes ex-
 ulare coguntur : movit inopinus caſus eos ,
 qui ſanguine juncti ; ſuadent Juſto , tanti-
 ſper caput furori ſubducatur , ſæpe intona-
 re æthera , quin fulmina ejiciant : verùm
 ut vidit Heros Chriſtianus , ſimulatione
 opus eſſe , fæminam hæc decet , ait , non
 virum : fingant ſe , quibus abjectus eſt ani-
 mus , impavidum Chriſtus pugilem requi-
 rit :

rit: primo proin diluculo Præfectos omnes
 militiæ adesse jubet, adsunt hi, & ab opti-
 mo Principe optima quæque sperantes tri-
 stissima audiverunt; narrat versam fortunæ
 rotam, abitum, bona perdita, dignitatem
 amissam, & fidei quidem causâ enarrat; id
 unum sibi fideles præstent, enixè rogat:
 templum petant, Hymnûmque secum Divi
 Ambrosii pro victoria tamdiu sperata, tot
 votis quæsitâ, tandem aliquando obtenta
 intonent: parent omnes, Pater ætate gravis-
 simus Darius, frater Tarjomedonus ærum-
 narum socii cum duobus filiis, omniumque
 horum conjugibus sequuntur. Pulchrum
 sanè, & inauditum erat spectaculum, videre
 hodie majori lætitia incedentes pauperes,
 quos heri Japonia Principes venerabatur;
 exiêre urbe non minore sanè gaudio; quàm
 olim superbi orbis triumphatores capitolio
 fuerint inveci: sequebantur hos quàm plu-
 rimi, qui fidem in DEUM, Dominûmque
 suum morte etiam testari desiderabant; viri
 tenuem domo ereptam supellectilem, fœ-
 minæ proles suas humeris imposuêre: judi-
 cantes utique: meliùs fore, æumnas inter
 Christianè vivere, quàm inter idololatræ
 superbire. Augustinus Christianus Princeps,
 ut de horum audiit exilio, perhumaniter
 invitatos, eò tandem perduxit, ut in regno
 E suo

fuo vile tentorium erigerent, in quo miseram, coelestibus tamen solatiis mixtam vitam duxere. En novum hic iterum constantiae Ucondoni experimentum! Daifusama, mortuo tyranno, in Imperatorem eligitur: Justum, cujus merita probe nota, exilio revocat, rogat denuo, ut Idola adoret: ast non movere blandientis aquae murmuram petram: quare denuo ablegatur, & ut deferat Japoniam tot tentationum Parentem, Heros vinci nescius Manilam maritimam Hispaniae urbem petit, ubi quadraginta post adventum diebus Mercedem in coelis recepturus vivere desit. Cum quo, ego quoque desino, tu carmen adde Petre Liletafe: tum iste:

Heu mihi! si linguae centum, sint oraque centum,
Cederet & vates, genuit quem Mantua, laurum,
Omnia condigno non fas est dicere metro,
Et fortem celebrare virum, qui millia passus,
Neglectae toties funesta pericula vitae:
Justus Ucondonus! quantum nomen! polus ipse
Hunc veneratur amans, multasque in praelia palmas
Depluit, & tumuli primos incingit honores.
Hoc ego, ni fallor, bustis inscribere carmen,
Alma fides delapsa polo, pietasque volebat.
Hic jacet Hyspana defossus Justus arena,
Qui primas Japonum regio dedit improba cunas,
Quam genuit tamen ille DEO: depulsus iniquis
Est laribus, patriis jussus decedere regnis,
Pauper, egenus, inops, quem nuper poplite flexo
Re-

RPJCB

Regna ducem venerata suum, venerata Parentem,
Siste viator, & hîc disces fortissima mentis
Robora, frangere quæ nulli potuere tumultus:
In cineres vir magnus abit: sed in æthere semper
Ejus honos, noménque viri, laudésque sonabunt.

Laudavit Discipulorum studium Moderator,
& ne longiores moras traherent,
de reditu monuit, obtemperârunt hi, &
sermones omnes de Japonia terminârunt.

§. V.

*Sinarum scientiæ, Virtutes, &
Ritus Politici referuntur.*

DE Japonia sermones habiti in amæna
fuerant suprâ nominata insula, ubi

Silvis scena coruscis
Desuper, & gratâ densum nemus imminet umbrâ.
æquale studium eodem pœne tempore,
occupavit alibi Rhetores, & nec loco,
nec labore præviso Sinarum descripsere
Imperium. Fors Pino-Montius, ut con-
suetæ pietati satisfaceret, templum Aca-
demicum petiit, cujus ante vestibulum
in Pelliranium, & Malleolum offendit,
Magintaum, & Holpium, qui sacerdoti ad
aras facienti Angelicum exhibuere obse-
quium, exspectantes: rogavit hos, moras
trahant, donec horæ dimidium DEO litâs-

set : non potuit optimo Juveni quidquam
 abnuere Pelliramus, præcipuè cum se Pino-
 montio, & in suscepto religionis opere, &
 in amica petitione Nechlerus jungeret : ter-
 minata devotione Holpius reduces salutans :
 quid lenti, inquit, in urbe computrescitis ?
 non enim nimio dies hæc ardore flagrat,
 cùm obductæ non nihil nubes solis radios
 impediunt, calorésque aura leniter hodie
 ventis mota æstivos mitiget : ite, & quò
 fors inopina tulerit, in hortis delicias stu-
 diis nostris debitas capiamus : assensere alii,
 alii renuerunt, comi tamen, ut integerrimus
 Juvenis Solet, Magintai sermone permoti,
 sequi, quàm inurbani videri maluerunt :
 primum assensisse ajunt Pino-montium,
 nam ut similis simili gaudet, gavisus est præ-
 clarorum juvenum comitatu : abiire proin-
 de urbe, nescii adhuc, quò tenderent, &
 extremum profectò deambulationis fuisset
 consilium, palos fossis circum implantatos
 numerare, nî obvium se tulisset Arevalus
 cum Cameo, visis condiscipulis prior, sal-
 vete, inquit, chara capita, en tristior non
 nihil polus se spectandum exhibet ; nigra
 puto traxit nubes caligine fumum : palatium
 tamen, ad quod peregrinum Cameum
 meum deducam solatia hodie, quæ solis
 invidia negat, abundanter dabit, est id,
 quod

quod videtis , Serenissimi Principis Eugē-
nii : nam

Omnia quæ totum sunt rara , aut mira per orbem
Hac in magnifica sunt cumulata domo.

Socii , scilicet , erimus ; reposuit Hol-
pius , nam licet id vidisse sæpe mihi obtige-
rit , semper tamen mira voluptate spectavi :
ad quæ Cameus , quàm optimè : ite , & me-
cum unà admiratores sitis : eadem erat om-
nium mens , jamque ubi deventum , hortum
ille , cubilia alter non sat potuit prædicare :
hîc tandem futuri ignarus eventûs Malleo-
lus ad coronaria invitat tempe : en , ait , quàm
pulchro ordine septena hîc surgunt cubilia ,
ambitibus inter se (quos pensiles horti ,
fruticesque implexis brachiis repentes
tegunt) connexa.

Omnia ad illecebras , liquidamque parata voluptam.

Hîc enim odore nares , aures avium mu-
sicâ , totus homo amæno umbræ horrore
recreatur. Sequuntur socii , dùmque in
medio horum conclavium consedère , tabu-
lata curiosiùs non nihil intuens Cameus :
quem , quæso , sciscitatur , laborem interior
facies candore , auro , picturisque amænè
non minùs , quàm pretiosè efformatis ex-
hibet ? Sinarum , reponit Holpius , atque
ideo minùs mirum ; de hoc enim Asiæ Im-

perio ea jure merito , quæ olim de Roma
Propertius , canere potero.

Omnia Sinenſi cedant miracula terræ ,
Natura hîc poſuit , quidquid ubique fuit.

Tum Pino-montius , describe , ſi noſti
modicè leſtiſſime Holſpi : quodnam hoc
regnum tam brevi compendio ſummè à te
laudatum : ad quæ ille , Sina , ſeu China
ſeptentrionem verſùs à Scythia , Tartariâque
dividitur muro ad tercentum ultra milliaria
germanica extenſo : cujus altitudo ſexagin-
ta , latitudo quindecim pedes æquat , qui
tamen totus æquali ubique magnitudine ,
per montes , præruptas petras , fluvios , ere-
ctis junctus arcubus , & , non , niſi duplici
teli jactu ſeſe inter diſtantibus propugnaculis ,
turribusque munitus excurrit : nunquid
hoc magnæ artis prodigium ? à Xio Sinarum
Imperatore , quinquennio uno erectum , cui
contra repetitos Tartarorum inſultus de-
ſendendo decies centena millia armatorum
aſſignati. Ceterùm regio hæc principes
urbes centum , & quinquaginta , minores
mille ducentas viginti ſex numerat incredi-
bili hominum copia adcò refertas , ut nullâ
non diei horâ omni in platea , & foro nun-
dinas celebrari crederes : terra amæniffima ,
frugum omnium ſœcunda Parens , aër ſalu-
berrimus , ut non mirum ſit : patriam hanc
ab

ab Incolis Chumkque, seu Paradyſum dici :
urbes adeò copioſæ, & ſeſe inter vicinæ, ut
totum regnum urbs una poſſet videri : flu-
mina prætereà arte undique ducuntur, nam
omnis prope civitas ſua ad littora velis in-
ſtructas onerarias recipit.

Descripſiſti benè (interpoſuit Pellira-
mius) Sinarum delicias, aliquid, ſi benignas
aures ceditis, de incolis, quod nuper legi,
adferam: coloris hi, ſi provinciam Chantam
excipias, albi ſunt, capilli ſeu barbæ, ſeu
capitis pœnè omnibus nigri, quos nodo cer-
vicem ſupra ligatos viri, fæminæque quadra-
to, aut rotundo pileo plumis exornato te-
gunt: ea puella reliquis formoſior, quæ te-
nuiffimas ſuras naſta: quare parvulæ annis
aliquot, vi, quâ poſſunt, maximâ eas fa-
ſciis conſtrictas gerunt, ut aliquando capri-
pedes eſſe videantur. Aſſerunt morem hunc
à Philoſopho, qui ſumma apud eos in ve-
neratione erat, præſcriptum, ne pedibus
firmæ fœminæ exitum ſæpè periculis expo-
ſitum frequentiùs repetant: nulla enim
nunc, niſi alteri innixa, progredi valet,
adeoque de integritate omnium bene con-
ſultum. Veſtes gerunt pœne omnes è ſe-
rico, cujus hîc ſuperabundat copia, ad
terram uſque deſuentes: primores Regni
ſinicum inſigne (Draconem ſcilicet) plebs
E 4 gemi-

geminas ardeas pectori impressas gerit: calcei nobilium gemmis, auróque exornantur. Omnia ad pompam instructa, ungues tamen protensi, &, quod multi solent, arundinibus clausi, ne detrimentum patiantur, scædum quid Europæis exhibent. Sed nunquid etiam barbarus (quæsit Cameus) Sinarum est populus?

Minimè respondit Magintaus: vix enim ars est, quam non callent, perspicacissimi ingenii, & ad nova semper invenienda nati: liberales artes & velocissimè capiunt, & summâ excolunt solertiâ: Typographia, non diu nobis nota, nota erat Sinis ante Christi adventum: nitrato pulvere, & balistis usi sunt, acúque magneticâ securum iter per maria instituerant, priusquàm Europa genuit aliquem, qui de his cogitaret. Nôrunt Pyrobolaria arte hortos unâ cum frugibus, tentoria, exercitus integros, palatia celeberrima exprimere, ut vix itâ exprimi posse coloribus videantur: in Ebano, marmore varias figuras sculpere, cuprum, diversâque metalla fundere, acu pingere, adamantes molles reddere adeò didicerunt, ut in his, aliisque similibus artibus gentes omnes quàm longissimè antecedant: Quid memorem de Architectonica? unâ eam turri, in qua artem hanc gloriæ suæ attigisse fastigium in-

intelliges, comprobabo : hæc extra urbem Lincing fano imposita, octo formata angulis nonaginta ulnis se in altum tollit : exterior facies pretiosissimâ argillâ (quam Porcellan vocant) variis ornata figuris vestitur : interior è puro, eoque vario marmore surgit, speculi instar pellucido, ut imaginem tui nullo non in loco expressam videas, novies dividitur; & quò pedem figis, marmori insistis, fenestræ ferreis munitæ clathris in auro superposito ardent : suspensæ undique æreæ campanulæ, quæ à vento agitæ dulcissimâ harmoniâ colludunt : apicem summum è cupro fustum, & obrizo metallo accensum Idolum tenet. Turrim hanc fana plurima, eaque omnia artis miracula, quæ præcipuis Romanorum palatiis nullatenus cederent, ambiunt : ut visis utrisque Pater Martinus, in suo Atlante Sinico, qui hanc turrim conscendit, testatur.

Bina huic similia in àte nominato Authore, dum Geographiæ modicam darem operam, prodigia inveni, subjungit Malleolus; pontes sunt, & unus quidem prope metropolim Focheu, qui ter mille quadringentos pedes longus è mero quadrato albo lapide confectus: centum altissimis arcibus fulcitur: alter ad urbem Civenkeu fluvio Loyang impositus è nigro lapide scisso ad

octo millia, & octingentos pedes excrefcit: nulli arcui, fed tercentume faxis columnis ad navis formam acutis, ut torrentem im-
motæ excipiant, fuffentatur: utraq; parte inter affabrè elaboratas Leonum imagines, lapideæ crepidines fecurum iter viatoribus faciunt: verùm hæc fatiſ de Sinarum arti-
bus: verbo, ars naturæ certâſſe viſa eſt, ut dum hæc uberrima dona in Sinas effu-
dit, illa labore ſuo plura adderet, additiſ-
que triumpharet: tu, quæſo, Nechlereſtu-
dium horum proſequere: ad quæ iſte.

Medici ſunt toto orbe celeberrimi, oc-
cultas herbarum, arborum, lapidumque vi-
res, quibus parùm mixtis, variatiſque omni
morborum generi medentur, quàm optimè
callent: vix tetigère arteriam, & jam, quod
malum corpus infeſtet, ubi belli ſui ſumpſe-
rit exordia, cui parti præceteris inimica,
quæ cauſa, & origo, tacenti interim, nec
de dolore conquerenti ægroto enarrant. In
quibus ſi quem fortè errare contingeret, il-
licò pedem auferre, non redire ampliùs au-
ſus cogeretur. Nîl hîc de Matheſi, nîl de
aſtorum notitia, de Philoſophia nihil, qui-
bus ſcientiis totam propè vitam addicunt,
memorare volo.

Erudito huic labori virtutes quoque ma-
ximas ſociant, gens nulla adeò manſueta, &
fu-

furoris omnis nescia, ac Sinarum est: quare nemo, nisi belli petant discrimina, arma gerit, imò nec domi illa tolerantur: injuriam sibi aliam fortè premunt animo, crimen judicantes turpissimum, vel verbo ullo vices rependere. Moderato gressu defixis in terram oculis, dum foras eundum, plateas oberrant, comes, affabiles, liberales, & insolitæ prorsus humanitatis; quando enim salutant, alloquuntur vel invisunt alios, mille comitatus officiis invicem fatigantur. Filii Parentes, Discipuli Moderatores eâ colunt observantiâ, ut egentibus omni ope succurrere, quamvis vilioribus digniorem locum deferre, quàm accuratissimè studeant, eosque ultra ferarum sortem deprimant, qui in hoc desiderari aliquid patiuntur. Fœminarum præcipuè est summa continentia: omnia præter vultum obtegunt, nec ulla è viri manibus aliquid, sed oblatum scabello, vel mensæ impositum obvelatâ dexterâ accipiet. Marito defuncto vidua nunquam nuptias repetet, vituperio scilicet dignum censeret, prioris oblivisci: eriguntur ea propter castissimis his matronis triumphales arcus, & columnæ, lemmate inscripto: nemo potest duobus Dominis servire, nec mulier duobus viris.

Tum Cameus, verùm quis nostrum ritus aliquos tot virtutibus exculi populi
no-

novit : ego (petitis satisfactorius agebat Pino-Montius) en salutationum hic modus : caput nudare, pede recedere, obvios amplecti, manus osculari, consueta nobis officia, barbara dicunt : verum junctas supra pectus manus manicis impositis invicem jungunt, lentè dein simul elevantes repetito sæpius *cin, cin*, salutem exsolvunt, si quem domi suæ conveniunt, præmissis dicto ritu corpus profundè inclinant, observantes, ut vultus portæ, quæ semper meridiem respicit, obvertatur : servus Dominum, aut vultus nobilem salutans flectit genua, & ter frontem solo leviter apprimat, surgunt dein, & post quodvis responsum redditum rursus in genua volvuntur : Nobiles aut casu sibi obvii, aut domi convenientes, illicò nobiliori se veste induunt ; ità, ut si quem non habentem nuptialem vestem alter deprehenderit, ritus interea, velut in ignotum offenderet, intermittat, donec famuli eam, qui sequentes amictum nobiliorem pro omni obventuro periculo assiduè portant, Domino suo injiciant. Si fortè plures necessitudinis causâ eadem in æde se excipiunt, non famuli, velut mos nostris in terris est, sed nobilissimus omnium utrâque manu prehensâ sedem unam post alteram pro hospitum numero in circum disponit, & licet
nec

nec pulvisculus adhæserit, mundare tamen se fingit : ut confedere, tot, quot præsentés sunt, phialas (è Porcellan) famulorum optimus quadrato, belléque elaborato in affere allatas, ordine dignitatis habito omnibus offert : bibunt in his calidam Ciam vini locò, aut ex argenteo cochleari unà cum aromatibus circumpositis sorbent : repetitur potus idem, si diuturnior sermo fuerit. Valedicentes eodem ritu, quo salutantes exceperunt, remittunt : ad ostium usque Pater familias comitatur, rogat equis infideant, aut sellâ portatili utantur : negantibus his, eo præsenté unquam se abituros, terna corporis inclinatione velut invitus recedit : mittit dein famulum, qui abeuntes insequatur, denuóque iis dulcissimum vale dicat, remisso ab his nuntio tandem aliquando separantur. Audiit, & suaviter renidens Holpius, qua ergò, inquit, veneratione, si tantam inter se exhibent, Regem Sinæ venerantur ? majori longè (reponit Cameus) nemo Principis vultum intueri audet, præter eos, quos Camerarios dicimus, ut plurimùm Eunuchos, & proximè sanguine junctos, qui Palatium Imperatorium incolunt; nihil, nisi scripto, ad eum defertur, & quidem scripto, in quo doctissimus quisque dies, noctesque consumit : annis singulis,

lis, dum nova cornua resumit luna, omni in urbe solium erigitur, cui Draco Imperatoris insigne imponitur; quâ coram imagine omnes genua flectunt, suoque Principi decem annorum millia precantur: imò dum adhuc se multos jam ante annos Majestas Sinica videndam dedit: coronâ ex ebore pede uno altâ, & adamantibus gravidâ capiti impositâ, ut alter sol oriri videretur, supremâ Palatii fenestrâ prospexit, & illuminavit sanè, si fortè quam habuit, oris fuscitatem. Vix hæc Cameus differuerat: Pino-Montius monuit, tempus esse, quo domum redeundum.

Fecit enim minimas jam sol altissimus umbras.

Funeris tamen, ait, solemnia amici audite, cum his enim sermonem nostrum unâ tumulabimus. Vix ùt defunctus Parens est, filii crassâ è canabe telâ induuntur, pari fune circa lumbos strictâ, qui ad luctum omnem vestitus tribus annis gestatur. Sunt, qui in quadriennium mortuorum cadavera domi servant, quo tempore cibo nullo vescuntur calido, somnum prope sarcophagum in stramine capientes. Ut funus efferatur, primo ordine icones virorum, mulierum, elephantorum, tygridum, leonum portantur, quæ omnes ante tumulum Vulcano cedunt, ut vanitatem prætereuntis mundi

Ein Bisnagar

RPJCB

di designent : post has sequuntur Bonzii inconditum quid aut voce , aut tympanis , aut cymbalis , edentes : dein famuli plurima , eaque ingentia thuris cremandi vasa humeris gestantes , tandem ferale pegma sub pretioso è serico conopeo à quadraginta vel quinquaginta etiam viris deportatur. Prope hoc tristes scipionibus innixi filii (velut dolor vires omnes fregisset) non tamen eunt ; quàm repunt : agmen claudunt matronæ sanguine junctæ , singulæ in sella portatili albo panno obducta , ne videre alios , nec videri possint , inclusæ : atque hic terminus sermonis nostri sit : eamus , ne morâ tempus prandii negligatur : assensere omnes , dùmque redirent , Cameus Arevalum invitat , in suam à meridie divertat domum : ut velut à Cingemihuso parvulos Indos heri intellexit , illi quoque similes Heroës in Sina inquirant , spondet Arevalus se adfuturum , tandemque omnes separantur.

§. VI.

Parvuli Heroës Sinæ , Regnùmque Bishagar , seu Narsinga per occasionem describitur.

Vix prandii finem expectare potuit Cameus , solo enim corpore mensis , animo libris adfuit : jamque mallet aut Patris Alva-

Alvari de Semedo, aut Martinii, aut Trigau-
tii rerum Sinicarum scriptorum volumina
pervolvere : ne materia sermonis desit, quo
venturum hospitem diverteret. Quare ad
ea accurrit protinus, mox ubi mensæ remo-
tæ erant, tantâque solertiâ lobori huic in-
sudabat, ut in eo velut extra se raptus im-
provvisus ab Arevalo, qui circa horam à me-
ridie tertiam fidem soluturus advenerat, de-
prehenderetur : tum iste : levi manu hume-
rum impellens, cave lapsum, inquit, ami-
ce, ne libris immersus penitus hodie sub-
mergaris : admonitus Cameus, en reponit,
generosum hîc lego sexennis puellæ Agne-
tis facinus : deportabatur tota urbe ad aver-
tenda fulmina supplicantium ritu Idolum Yn-
con (quæ vox Principem tenebrarum si-
gnificat) & ante Patris domum (jam qui-
dem Christiani, nobilissimi tamen ea urbe
viri) illud Bonzii figere parabant : vix ad-
vertit hoc parvula : obviam se dedit illicò,
domum, ajens, Deus nostram inhabitat,
nulla, illum inter, & diabolum necessitudo :
cedite protervi, nî vi reditum vobis persua-
deri velitis ; verbis his attonitam primùm
fisti it Ethnicorum turbam, dein impetu etiam
imbelli licet, adhibito, pudore suffusos ab-
egit : hæc prima ejus victoria, quam mox
altera secuta : accessêre turpes sacrificuli
Paren-

Parentem, stipem pro dicta supplicatione peti-
turi, instant precibus; hic verò primum à
Moyse obtentæ tabulæ præceptum identi-
dem objicit: urgentibus mendicis interve-
nit Agnes: rogat, ne Parens tanto crimine
Christianum nomen deturpet, visa trium-
phatrice sua sinè pecunia, sinè spe lucri
Bonzii, denuo revertebantur. Simile quo-
que, imò majus (subjungit Arevalus) in vi-
ta Patris Adami Schall, viri de Germania
olim, patriâ suâ optimè meriti, Sinarum
dein celeberrimi Doctoris legi, & quidem
de puero, cujus tu memoriam nominatâ sex
annorum puellâ refricabas, totidem enim
ille, dum baptismatis undâ à prædicto Patre
adhibitâ lethali è morbo convaluit, exple-
vit annos: Joannes huic nomen erat, qui
Divi Ignatii sacris cineribus adhibitis dum
mater, mille inter quinque dies continuatos
dolores, partu laborabat, vitalem hanc lucem
aspexit: intellexit ex matre hoc beneficium
sibi præstitum puer, & ubi reperi didicit;
Adami lateri adhibere (ne ei ingratus sit,
cui vitæ adscripsit primitias) quotidianum
habebat; non tulit familiaritatem hanc au-
gur quidam stygi devotissimus, & mortua
parente, seu tunc mali sui occasionem op-
portuniorē nactus, seu virtus pueri adver-
sa sceleri semper fuerit, seu denique furor
F suspi-

suspiciosum hominem, mendacem quoque fecerit, parentem accedit; ominatur, Filium procul ab avita nobilitate, & patria Sinarum virtute degeneraturum: territus divinatione Genitor, natum in villam abjicit, vile inter pastorum vulgus educandum. Fuit hæc beatitatis olim in cœlo obtinendæ origo: dum enim lustro adjecit annum, morbo, qui facilè teneras depasceretur vires, ad agonem ultimum propè deducitur; depositâ à medicis spe Adamus se salutis recuperatorem offert, dummodo id, quod sibi liberet, per Parentem liceret: consentit hic, & ille aqua vitali morituum abluit, simulque duplici saluti restituit. Gratiobis mortis faucibus ereptus puerulus Sacerdotem illicò accedit, & quibus potuit, memoris animi signis beneficium exsolvit; non mihi, reposuit Adamus, sed Deo gloria, hic te incolumen reddidit: huic grates repende: quare domum redux Corollam, qua Virginis sinè labe conceptæ numerantur laudes, reliquiasque Sancti Ignatii, quibus primùm sanatus erat, collo imponit, parentem rogat, liceret sibi cum his obtentæ de morte victoriæ monumentis templum Christianorum accedere: noluit homo, fidem veram nimium exosus, negando aditum novum dolorem causare parvulo,

Io, differat tantisper in tempus opportunus imperat: interim sacrificium, quod Idolo Quón Yúm pro filii incolumitate voverat, instituit: vi ad illud ducit Joannem, qui dum præstigias detestabatur: intonuit subito fragore cubile, adest infernalis spiritus, &, ut Quón Yúm à Sinis pingi solet, gigantæa mole elatus, ardenti facie, flammis oculis cubile oberrat, comitabantur hunc nigerrimi pueri (parens Deos! puer stygias credidit larvas) Joanni magis, magisque appropinquantes: hic ille ejulare, furere, in hostes irruere, parentem precibus fatigare, donec tandem ad Christianorum templum concedendi facultatem obtinuerit: quare illuc delatus, totus Adami curæ commissus erat: qui adeò pietatem cereo impressit animo, ut & virtutem, & religionis nostræ dogmata viros potuerit edocere. Necdum tamen certaminis finis, revocatus domum, valetudine infirma rursus prosterinitur: medicus, quam ars negabat, ab idolis medicinam quærit: aram prope lectum erigit, thus acerræ imponit, tartareo monstro, quod è proximo cubili attulerat, jamjam sacrificaturus.

Hic velut ingentem sinuatis orbibus anguem
Vidisset puer, ora, & cærulea colla tumentem
In sua Lethali ruiturum viscera morsu,

Exclamat, Divúmque, hominúmque in prælia vires,
 Quo potuit, clamore vocat, cede, inquit, Averni
 Bellua, tartareósque subi styge nata penates:
 Túne mihi medicus? qui tristia spicula mortis
 Injicis ante diem: da Pharmaca, qualia morbi
 Causa petit, non quæ circes infecta veneno.
 An decet Hypocratem morituri augere dolores?
 Cede, ignave, rudis, tecúmque hæc turpia tolle
 Monstra Deúm. Unus erit Christus, qui vulnera
 novit

Divina sanare manu, qui, si velit, ille
 Galenus mihi verus erit, si mittet Adamum.

Sic ait, & Patrem sibi advocari rogans
 constanti fortitudine, lacrymas inter, cælo-
 que dignas furias idolorum cultum detesta-
 batur: prohibuit præstigiator, puerique
 nutrix, ne nuntium famulorum aliquis sa-
 cerdoti deferret: verùm casu aderat Ada-
 mus: hic ille: date idolum, merito illud di-
 gnabor honore, dixit, & arreptum solo al-
 lisit: mi Pater, inquiens: quot coram nu-
 meras, tot latrones vides, hi præmaturam
 cogunt subire mortem: nec destitit ante,
 quam omnia stygia instrumenta confracta
 conclavi fuerint ejecta.

Finiit sermonem Arevalus, cùm fores
 pulsari audiunt, mox exclamari, Cameúm-
 que nominatim vocari; quapropter, præ-
 stò sum, ait iste, fortè nostratùm sunt alibi,
 quibus sermones nostri non displicebunt;
 vix

vix patuere limina, adfuit Bertholdus, Ramius, & Lemmerhayus, quibus comiter salutatis, & amicè cubili introductis laborem Sinicum narrabant: ad quæ Ramius, nîl mirum in exulta gente illustria fortitudinis reperiri monumenta; alia pars Asiæ est Bisnagar dicta: hæc quoque parem virtutem in populo, ceteroquin summè barbaro spectavit. Quid Bisnagar, quæsit, Arevalus? tum Bertholdus: dabo, si vultis compendio: Regnum est Asiæ (aliàs Narfinga dicta) ab Indo, & Gangete gemino velut amplexu circumdatum, rebus omnibus seu ad victum, seu ad voluptatem requisitis abundans: Incolæ sinè lege olim, sinè Doctore vivebant; furtum tamen iis vix de nomine cognitum, sera nulla firmabat postes, etsi procul fuerit à patria casa migrandum: nulli iudices, nullæ lites, sed, ut verbum verbo, ita vir viro respondebat. Ebano fricabant corpora, ut suspensum inter aurum, argentumque ampliùs splenderent. Nuptiæ nec sponsaliis, nec amore præmisso celebratæ, sed parentes filiam pari boum vendiderunt. Prope Malacam Pastores humana carne vescebantur: si quem enim ætate gravem ægrotare contigerit, ne diuturniore morbo fieret insipidus, impresso capiti malleo supremum diem indixerunt;

epulabantur dein nullo mærore, sed lætitiâ affecti. Alibi homini, omnique parantur animali, nec terram colunt, verum eo, quod sponte enatum est, victitant. Infirmi desertam quærunt specum, scientes utique, sibi in hac non pejus, quàm domi fore consultum. Alia tamen, eaque sanior nunc vendi est ratio: Principi ditissimo, potentissimoque subsunt, à quo reipublicæ in morem gubernantur, cujus (si fortè nostrum quispiam literarum aliquid ad eum dare voluerit) hic titulus: Sponsus Sebausti; id est bonæ fortunæ, DEUS magnarum Provinciarum, Rex potentissimorum Regum, Dominus peregrinantium, Magister rudium, & mutorum, Monarcha trium Cæsarium, Victor omnium, quæ viderit, Terror octo mundi partium, Vindex Mahometanorum Exercituum, terrarum, quas suo subjecit Imperio, Domitor, Eques, cui nemo par, qui fortissimum pugilem Viravaladanum capite minuit, Dominus Orientis, Occidentis, Meridiei, & Septentrionis, omniumque marium, Venator elephantum: en pulcherrimus dignitatum ordo, & secundum Rhetoricæ leges gradatio: hic Princeps, antequàm bellum inchoet, diebus novem victimas Idolis immolat, quo tempore viginti millia diverforum animalium

lium cæduntur, caroque in pauperes dividitur: domi nullius viri, sed scæminarum solum utitur ministerio, quarum siqua ebrium Regem sternit, filii ejus hæredes Imperii declarantur. Ceterum, si religionem nosse cupitis, eadem hæc est, quæ Orientalis India, Sacrificuli celeberrimi Brachmanes mirè à toto populo, & rege coluntur: hi Græciæ Gymnosophistis vix absimiles: Philosophiæ, & Astronomiæ, quantum pingue cerebrum patitur, dediti: laboris omnis, sitis, famis, caloris patientissimi; erant, qui irretorto oculo nudis pedibus calidissimæ arenæ insistentes, solis iter observabant, alii vino, uxoribus alii nunquam usi, ne studiorum labores impedirentur: quare, si plateas obibant, præcedebat famulus, *Poo*, *Poo*, quod idem, ac, cedite, significat, repetitis vocibus ingeminans, admonensque, ne quis oculum in hæc scientiarum, & castimoniæ prodigia vertat: hanc laudem ferunt ab incolis deceptores, poenâ potiùs digni; nam miris fabulis populo illudunt: scilicet durante eclypsi severa præcipiunt jejunia ejulantes: Væ nobis miseris mortalibus! solem enim Draco jamjam devorat: decem, aut duodecim annis discipulos instruunt, quibus, si vel verbum de arte sua scriberent, aut vulgarent aliis, eruerentur

oculi: verùm sat nugarum: tu Rami sta data
fide, & illustre factum pueri his in terris
nati enarra: Ad quæ ille: Alexius è nobilis-
sima Maduræ familia ortus (postquam à Pa-
tre Roberto de Nobilibus sacram ablutio-
nem accepit) errantem in fide matrem eò
perduxit, ut consuetam stipem Brachmani-
bus negaret, séque paulò post Christianam
fore profiteretur: ringebantur ea de causa
infernales Apostoli, & ut pœnas repe-
rent, magicis artibus cervici piæ matronæ
lethale vulnus inflixerunt, jacuit ea, ope,
præter Divinam, omni destituta, quæ mox
procurante filio aderat, accurrit is nempe
ad Robertum, matris dolores inter lacry-
mas nuntiat, medicinam funesto malo petit,
quâ fraudes dæmonis, & Brachmanum præ-
stigias depellat; impetrat illicò, & acceptis
sanctorum ossibus cum sacra cera, jisque
vulneri apposis parentem optimam mo-
mento sanam, & incolumen intuetur. Ve-
rùm error aliquis, quo lapsus Alexius, mi-
nimè prætereundus est: pius ceteroquin
Juvenis vestium splendorem, & luxum pro
more gentis mirè appetebat: gemmas undi-
que, uniones, adamantes, armillásque
etiam à viris his in regnis gestari solitas,
pretiosissimas toto corpore suspendit: acci-
dit ergo, ut quædam ex his furto surripe-
rentur;

rentur; Juvenis furore, & suspitione motus innocentem famulum impressis verberibus graviter excipit, atque, ut magis sua in opinione firmaretur, divinatorem Ethnicum accedit, qui mentiti denuò criminis infontem accusat; quare verbera cumulat, & in malè mulctatum, velut mente motus esset, defævit: defertur indignum facinus ad Robertum, hic Alexio, templo, & Christianorum societate more Ecclesiæ interdicit: fulmen hoc erat, quod & Juvenis cor feriebat, & commissi sceleris turpitudinem clara luce ostendit: quid ageret, quo se verteret, nescius, (nam Sacerdotem accedere pudor, dolorque prohibuit) diu dubius, id tandem consilii capit; in genua ante DEI Parentis iconem provolvitur, de testatur crimen, & pœnitentis inter gemitus mentem illustrari rogat, quâ viâ ad gremium, è quo errore magno excidit, sit redeundum. Ut diutiùs precibus institit, sensit subito calore accendi animum; ante Rudolphi pedes pœnitentiam publicam acturus vetitum ad sacram DEO ædem aditum iterum exoret; oravit, & obtinuit, tum ille ante aram genibus flexis confitetur crimen, ornatum omnem abjicit, æternùm templo addicit, Divæque virgini sempiternam vovet castitatem: nunquid hoc Lemmerhay,

generosum factum Nobilissimi Alexii, ad
quæ iste.

En Juvenem ! incautæ cui præceps ira juventæ
Virtutis sternebat iter, jubet ire superbas
Gemmiferi gangetis opes : procul abjicit omne
Quod decus à fulvo voluit gestare metallo,
Ornamenta petens animi : sunt lilia vitæ
Gandida, vestis, ait, decet hanc pro paupere Christo,
Et pro commisso me crimine degere vitam.
Hactenus erravi, quoniam sed cognitus error,
Alter ero, expertes vel ab umbra criminis annos
Traducam, cœlôque uni servire juvabit.

Sic cecinit, & quoniam ille, qui con-
suetum litterarum pensum Camei videre est
solitus, cubile ingressus; omnes vale dicto
recesserunt.

§. VII.

De Regno Abassie.

ERuditæ, quas jam triduo continuarunt,
delicias, cùm verbis fieri litterario in-
ludo non possit, scripto Professori suo ob-
tulerunt Rhetores, mirabatur is ardore re-
pentino accensos; quos aliunde, non, nisi
ad optima ferri jam dudum noverat, publi-
cè omnia, ut & alii æmulentur, legit.
Dein, fateor, inquit, ingenio citiùs, quàm
volucris alis possit, Asiam integram pervo-
lâstis, verùm ne nimîâ gloriâ vani sitis, can-
di-

didiffimi Juvenes , vultus nigrore pingite ,
 ut Africam quoque vobis adire liceat : ad-
 vertit illicò , quo hæc dicta sint animo ,
 Florivallius senior , & Leottum interpel-
 lans , Africam quoque , ait , descriptam
 optaret moderator noster : hic ùt mustitan-
 tes advertit , digito ori imposito silentium
 indicit : tum comiter se , pudore suffusus ,
 Nam Juvenis magnum est , erubuisse decus.

Velut de crimine commisso maximo
 Leottus excusat ; verbo uno , inquiring , ad
 nova animati sumus studiorum prælia , Afri-
 cam dabimus , si licet , & vitam in crastinum
 boni superi produxerint ; ùt novum disci-
 pulorum fervorem advertit , bene est , sub-
 jungit.

Sed separatum singulos premat jugum.

Florivallius cum lectissimo fratre Abas-
 sian , Leottus Guineam , Danalus Mono-
 motapani , Angelo-montius Fessam , &
 Maroccum describat : eligite socios , video
 enim plurimos hunc ad laborem ardentes :
 altum , auditis his , toto ludo silentium ;
 deliberabant , ùt opinor , quos studiorum
 comites legerent , hi verò , cui potiùs parti
 adhærent. Vix enim tempus , quo à scho-
 lis vacatum , advenit , in quatuor selectiores
 Rhetores scindebantur ordines , hi Flori-
 vallios , alii Leottum , Danalum alii , An-
 gelo-

gelo-montium multi sunt secuti, invitati utique, ut, cum minor Palladis labor urserit, longiori inter se sermone uterentur. Id scio Cingemihusum cum Hacigero adlectis comitibus Rayepao, Seromo, & Huerao circa vesperam viam petiisse regiam, cujus propè finem urbem versùs amœnissimus se offert Florivalliorum hortus, ubi:

Chloris odorato devesa per aëra curru
Sparsit humi varios, quocunque est lata, colores
Atque pedes, quocunque tulit, violæque, rosæque
Coricisque eroci, atque immortales Amaranthi
Surrexere, olim nullis sternenda pruina
Turba, sed æternum primum gestura vigorem.

Hic excepere perhumaniter hospites fratres ambo, atque major, ne moras trahamus, ait, (scio enim, quis huc vos egerit impetus) dum

Densior umbra dabit placidam sub fronde quietem.

De Abassia sermonem inchoemus; Abassia, reponit, Seromus, princeps est Africæ, princeps Maurorum regio, cujus septuaginta duo supra sexcentum milliaria circuitus complectitur, ut in Balthasare Tellez, & Emanuele Almeyda nuper legi, subjacet tropico cancri, diversis in locis tam insolitæ altitudinis, ut, si hæc spectetur, Italiæ Alpes viles colliculi videantur; ceterum montes tam affabre à natura elaborati, velut

lut ars auxiliariam manum tulisset; jam tur-
ris, jam Mausolæi instar, jam quadrati in
aëra surgunt, jam, quasi gradus forent, qui-
bus ad verticem usque eluctari possent,
viatoribus lapidea terga substernunt: varii
insuper metalli feraces, fossorum tamen de-
fectu, & incolarum ruditate nunquam eru-
endi: sulphureæ cavernæ plurimæ, quare mi-
rum, non nisi unum, vesuvium reperiri;
terra fertilis, sæpius enim per annum magno
cum fœnore seminatur; atque ita quidem;
ut pars dextera semen ejicientes, sinistra
metentes habeat: ceræ, mellis, frugumque
in Italia aliàs nasci solitarum copia prope-
modum infinita; par ferarum, domestico-
rumque animalium est: Nilus, Astabóra,
& Astapus præcipui fluvii, qui duo postremi
finito cursu se invicem velut amplexi in Ni-
lum præcipitantur: audit Nili nomen Flo-
rivallius junior, & amice, inquit, da veniam
verbo, heu quot non sunt! qui Nili Origi-
nem necdum inventam asserant: inveni ta-
men ego in Patre Petro Paëz, qui his in ter-
ris crucis trophæa statuit. Nilus (verba
illius sunt) à Mauris Abajoa dictus, in re-
gno Goyam prope Sabalàm oritur: hinc oc-
cidentem versùs latissima se pandit vallis, ad
quam, dum Imperatorem secutus vigesimâ
primâ Aprilis anno sæculi decimi septimi
octa-

octavo supra decimum delatus sum; &, ne
 verbis aliorum deciperer, ipse investigare
 cepi; deveni tandem ad vallis altitudinem,
 ubi geminos non, nisi uno, & medio pede
 latos inveni fontes, & vidi tanta voluptate
 animi, quod Persarum Regi Cyro, Cambyfi,
 Alexandro Macedoni, Julio Cæsari, et si
 multum desiderarent, intueri non licuit:
 aqua est limpida, & ad potandum amæna,
 conati sumus profunditatem mensurare, sed
 frustrâ, asserentibus accolis totum montem
 aquâ refertum, quod ex frequentibus terræ
 motibus probabant: ab his fontibus excur-
 rit Nilus, & novas identidem aquas acci-
 piens Africam, Asiam, & Ægyptum per-
 errans Mediterraneo tandem mari absorbe-
 tur. Hæc ille: verum quoniam jam succes-
 simus umbræ, & è Seromo situm Abassîæ in-
 telleximus, date amici, quinam, vel quales
 ii sint, qui has terras colunt, inquiebat
 Hueraus: tum Rayepaus: omnes nigerrimi,
 & veri Mauri, inculti, sinè arte, sinè scientia;
 vestis ferina pellis, aut lana crassa; casas lu-
 teas sinè lapide, sinè calce positas stramine
 tegunt, dicentes, convenire, ut dispar sit
 ratio inter DEI ædem, & hominum, non
 sellâ, non mensâ, sed harum locò solo
 utuntur: crudâ vescuntur bubulâ, in nobi-
 liorum epulis aromatibus conspersâ: pluri-
 mi

mi pagos, colles, aut sylvas incolunt; civitates paucae, nec munitae, nec bene aedificatae, quarum ea, quae maxima est, circiter duo millia incolarum numerat: Primas regni ab Arabibus Anticlabassan, ab Africanis Nequez, à Mauris Pelgian, ab Europaeis Prete Jan, id est sacerdos Joannes dicitur: cur hoc? (interrogabat Hacigerus) sine causa, & fundamento, Cingemihusus reposuit, originem accipe; vivebat hic quondam Christianus Princeps, qui, ut se defensorem fidei probaret, pacis tempore unam, belli verò duas ex adamantibus cruces ante pectus gerebat, hic alias Jonas dictus, ob pietatem Sacerdos Jonanus nuncupabatur, quare nomen hoc, ut Cæsaris à Julio in reliquos Imperatores, in Reges Abassiae est derivatum. Tum sermonem continuavit Rayepaus, nullam is aulam constanter incolit, sed jam hinc, jam alibi, decies etiam per annum variatis locis, ubi belli petunt discrimina, tentoria figit. Hæc de Rege mihi nota: finiit iste, & Florivallius senior, religionem horum, si aures conceditis, addam: omnis hic prope secta locum invenit: Judæi, Ethnici, Mahometani, hæretici diversissimi generis, sunt, qui se Christianos dicunt, sed heu quantum non errant! credunt Christi præsentiam sub speciebus

panis, & vini, sed Sacerdotes (non quidem re, aut hoc nomine digni, verùm tantùm à suis tales habiti) consecrando falluntur dicentes: *hic panis est meum corpus, hic calix est meus sanguis*: dum hoc epulum distribuunt, ad portam templi intonat Sacerdos: *Sacra caro Emmanuelis nostri DEI, quam sumpsit à nostra Domina*: respondet populus, *Amen, Amen*, dein Diaconus, *hic est sanguis JESU Christi ad salutem corporis, & animæ, & æternam vitam*: dictis his Sub Diaconus aquam porrigit, ut ora mundent, antequàm calicem sumant: ceterùm ad aras faciunt nullum ritum, quem nos observantes. Adde quinque ab iis Sacramenta numerari, Baptismum scilicet, Pœnitentiam, Eucharistiam, ordinem, & matrimonium: verùm, dum quemdam abluunt, *Ego te baptizo*, ajunt, *in nomine Sancti Spiritûs*, vel *in aqua Jordanis*, vel *DEUS te baptizet*; nemo ad pœnitentiam admittitur, nisi vigesimum septimum ætatis annum expleverit, quia credunt, usque ad dictum tempus hominem peccare non posse: Ast sint hæc barbara de gente satis. Tu Huerae enarra, an factum aliquot illustre pueri his in regnis legisti unquam? fateor, (reposuit ille) nullum unquam legi, nullum audiui: nisi de Antonio Nunnez origine Lusitano, gloriosè pro fide mortem oppeten-

tente : adfuerat is ferali spectaculo , dum Christianorum multi hæreticorum perfidiâ accusati ad furcam educerentur ; ille ab impostoribus his dudum jam deceptus Catholicus esse desiit ; verùm, ubi lætitiâ incedentes , milléque inter gaudia subeuntes mortem vidit Martyres , vi interna Divinæ gratiæ animatus , ut parem æmularetur fortitudinem : audite , audite , exclamat , omnes , quotquot hîc circumfusi : Romana fides , sola pura , sola vera , sola Sancta est : Alexandrina secta , cui miser relicta veritate adhæsi , falsa , & temeraria , vos deceptores me seduxistis ; detestor fatalem cænam , quam vobiscum sumpsi , erravi , fateor , atque utinam amentiam meam fuso possem delere sanguine ! me , me , rapite , morte juvat amis- sam fidem testari : sermone hoc in furias actus populus rabidorum canum instar in innocentem omnes irruerant , eidémque furcæ , cui alios , laqueo collo inserto affixerunt ; finiit , & cùm nec sibi , nec aliis quid auditu dignum occurreret , tristiores non nihil sermonem terminârunt.

§. VIII.

*De Guinea, & parte ejus Regno
Congo.*

NEc defuit officio suo Leottus, Guineæ imperatæ memor; invitavit Fycoiûm, Melitum ab injustitiæ monte, & binos Herillos, quos omnes pietas, solertia, & præclari è Rhetorica profectus optimo juveni charissimos fecerunt: atque ut iter pulveribus aliàs, qui Viennæ calido tempore densa nube imminet, infestum commodius faceret, curru submisso ad amæna eos viridaria, quæ per æstatem inhabitare solet, deduxit: hîc sub limine hospites opperiens, ut advenêre, comiter exceptos per subjectum hortum, eumque amænissimum

Vernantes seu areolas gemmantibus herbis,
Seu Italæ fructus terræ, seu cetera spectes
Munera, quæ Pomona solo, vel Flora creavit.

Sua rogavit, conscendant cubilia, in quibus sitientes amygdalatio recreavit; tum Fycoius, vespere utamur, liceâtque nobis per te, lectissime juvenis in hortum redire, ubi occasum spectando solis, optatumque, dum lenè ludent favonii, captando frigus Guineæ vër enarrabimus: paruitis hospitibus, dumque denuo descensum, in atrium, liberio.

Congianer

RPJCB

beriori auræ expositum, quia altius, mediúmque scalarum obtinet, ut jacentem hortum despiciat, diverterunt. Hic ubi Melitus mensam vidit, quæ ad victoriam impulsis globis reportandam destinata est:

Interpone tuis, ajebat, gaudia curis,

Non semper tristi mens gemat ægra malo.

Nam bene, quod vates, qui non durabile quidquam,

Alternâ requiæ quod caret, esse canit.

Exsiccare solet labor, atque senescere vires,

Si gravior justo sit, facit ante diem.

Mirè dein, brevitérque laudatis omnibus, ne moras diutiùs traheret; Guinea, inquit, Nigritarum regni à Nigri flumine dicti pars, Orientem versus Tambutum, ad occidentem mare, ad meridiem Mellam, ad septentrionem Gualatam attingit: ver hìc prope perpetuum: annus tamen ab incolis in hyemem, & æstatem dividitur: illi menses tres Aprilem, Majum, & Junium tribuunt: etsi enim his sol verticem radiorum telis pe-
tat, nimii tamen calores imbre perpetuo, tonitruisque nulla non die resonantibus adeò mitigantur, ut frigoris plùs, quàm caloris tepidus aër contineat: arbores constanti virore animum, oculosque pascunt, sùntque earum multæ, quæ bis annis singulis nova veste, veteri perditâ, virere incipiunt: dies cum nocte æquali semper ju-

re imperia partitur; nocturna enim sol circa sextam mane rumpit cubilia, quæ eâdem horâ circa vesperam repetit: pluviae sæpissimè rubræ, atque adeò noxiæ, ut vestes madefactæ, nî magnâ curâ illicò tergantur, putrescant; oleoque se ea de causâ inungunt omnes, ne par malum corpori obtingat. Ferrarum varia est, & magna copia: Elephantum maximi, qui vitam jubilæum ultra adjunctam sæculo producant: & quidem quod seniores, eò pulchriores, capiuntur eorum plurimi in fossis, quas venatorum astus ramis insternit, ut, dum in eas audaci gressu nil metuens tanta moles irruit, præcipitetur, præcipitatam dein feram hastis trucidant, caudam ad muscas depellendas Regi offerunt, cutem verò fellis insternunt: tygrides, leopardi ferociâ leones superant; formosiores ceteroquin, & pulchrioribus variati maculis, quàm regionibus in aliis: id mirare, eos collecta sæpe vi oppida, pagósque invadere, obvia devastare, eâ tamen ratione habitâ, ut candidis semper, nunquam nigris parcant. Vix sylvam subibis aliquam, & exercitus integros simiarum, & cercopithecorum invenies, quorum duplex genus est, unum familiare hominibus, alterum infestum, contra quod collecto sæpe milite opus, ut illius insultus depellantur:

tur : cūque animalia hæc humanos soleant imitari mores , Maurorum invenies neminem , cui feras esse persuadebis , credunt siquidem homines diris devotos , qui , nī ob pertinaciam tacere vellent , tam bene , ac nos loqui possent. Serpentes viginti longi , quinque pedibus lati non rarò visuntur : referunt Hollandi , in quodam nemore sibi lacertam venisse obviam , quæ viri crassitiem sex pedibus longa habebat , spectabat ea quarta circiter horæ parte transeuntes : dūque specum repetiit , tantum inter nemus edebat strepitum , quantum arboreis cervus cornibus complexa inter arbuscula discurrens et cære solet. Draconum hic quoque genus est Elephantis inimicum ; quorum carne vescitur , coloris è cæruleo viridis longa proboscide , dentibusque acutissimis munitum centum crebrò pedes , & minimùm decem ulnas longitudine superat , alis nihilominus tam expeditum , ut velocissimè se in aëra vibrare , & avibus volatu concertare noverit. Ceterùm nec desunt ea , quæ apud nos , animalia , pullorum , perdicum , gallorum , quorum è Phaside nomen , copia propemodum infinita. Finiit , & Fycius , feras attulisti , adferam , si licet , homines : Guinei colore nigri , non tamen adeò inculti , ut reliqua Æthiopum gens : albissimos dentes Eboris

instar nulla non die fricant, robusti, & bene ordinati corpore, munditiem præprimis amant, perspicaces ingenio; nam vix viso artis opere, æmulantur illicò, inventis meliora addere à natura edocti: ornamentis student vestium, crispare crines, varièque inflectere pro cujusvis libitu solent: hic in crucis, alter in semilunæ formam; alius erectos, fluentes alius capillos gerit; ità quidem, ut vix inter quinquaginta tres invenies, quibus æqualis verticis forma esset. Collum, manus, genna rubris corollis, humeri aureis catenis, totum corpus colorato stramine ornatur: exeuntes in neminem desigunt oculos, torvo vultu, & superbo gressu incedentes: cibus nobiles nobiscum communibus utuntur, plebs verò intestina gallinarum, eaque cruda, & adhuc calentia in deliciis habet: adeò voraces sunt, ut, licèt cibus ingurgitentur, se satiari posse non credant, certatur patinis, quique prior irruit, triumphum reportat. Potum succus palmarum dat, cujus ex una incisa arbore duas mensuras diebus singulis acquirunt: dicitur is ab incolis Mignolus, crissi coloris, sapidus, & generosus adeò, ut faciliè inebrientur: domus viles, & vigiliarum domunculis non absimiles, cubilia tam demissa, ut nemo inter ea corpus valeat erigere, incolunt, ne
tamen

tamen intrantibus, aut exeuntibus nimis
 causentur molestiæ, tectum utraque ex par-
 te perfringunt. Ad quæ Leottus : amici il-
 lustrum juvenum nolim vos hodie oblivisci.
 Congo inferioris Guineæ provincia Alphon-
 sum nacta est non tam coronæ Regiæ hære-
 dem juvenem, quàm suum in orthodoxa
 fide Magistrum : vix Parens Joannis nomen,
 mater Eleonoræ sacro in fonte acceperat,
 hic illicò ad Christi vexillum advolavit, se-
 cùmque multorum Aulicorum turbam præ-
 sentis, futurique Principis exemplo anima-
 tam perduxit : non eadem erat, quæ filii,
 Parentis constantia; autare enim in susce-
 pta fide, & velut intolerabile Christi jugum
 denuò excutere prope jam decrevit : carere
 plurium faminarum usu homini in alios do-
 minanti, sui servo res viles est minimè feren-
 da : accessit malo huic obstinatus in erro-
 ribus Panfi Aquitimi junioris filii animus,
 qui, ut in utramque partem vacillantem
 Patrem advertit : dolo, fraudèque insti-
 tit, ad rejectum idolorum cultum genito-
 rem perducere, totòque regno Christi no-
 men exturbare : contrà Alphonsus altioris
 animi firmare Christianos, jusjurandum
 identidem repetere, quo malo dæmoni va-
 ledixissent, rogare, ne pro tanto à supre-
 mo Numine obtento beneficio unquam in-

grati fierent. Quid non egit alastor stygius? Pansum scelerum architectum, & machinatorem animat, confictis saltem fabulis Alphonsum folio, regno, & vitâ exuat: quare irâ, libidine, ambitione effrænatus puer Joannem accedit: Heus (inquit) amate genitor! causa regni nostri suprema agitur: frater magicas artes ab advenis edoctus aliquot jam siccat flumina, emoriuntur fructus, jam cum fame nobis dimicandum, quid, quæso, non mali timeamus? cùm indies præstigias augeat, & florentissimo imperio interitum minitetur; hujus rei, addit, multos testes habeo, qui se non opinari, sed scire, non audivisse, sed vidisse, non interfuisse, sed coactos esse, ut idem agerent, dicunt. Malè credulus Parens auditis his eum in furorem exarsit, ut sine spe redditûs optimum Juvenem ad extremas Congi oras ablegaverit tristem ibi vitam in exilio acturum. Verùm premi quidem, non opprimi virtus potest: altiori numine instigati Aulici innocentem defendere, fraudes Pansi detegere, eoque inflectere Regis animum, ut edicti pœniteret, Petrum, qui testimonium sceleri tribuebat, capite plecteret, revocaret filium, regnique hæredem denuò declararet. Ut vigilem pro se DEI curam Alphonsum advertit, majori adhuc, quàm

quàm antehac fervore Christianam rem agere cepit, monitus sæpe à Parente, æstum nimium temperaret, & in aulam ad se rediret, induci nunquam potuit, ut DEI mandatum Parentis imperiis posthaberet. Finem tandem periculis præmatura parentis mors imposuit: verùm finis non dici potuit, majora enim restabant superanda discrimina, ut perfecta triumphi gloria adornaretur: Alphonsus parente defuncto Rex salutatur, quo audito Pansus magis furere, exercitum colligere, & cum multis millibus improvisus ante urbis mœnia Fratri bellum intonare: hic nîl territus, quamvis nullos, præter triginta sex numeraret milites, animata pusilla manu, in DEI opem confidat, ad pugnam procedit, sternit hostiles copias, & nemine suorum desiderato in fugam cogit: Pansus feræ instar errabundus, ut Cainus alter sylvas quærit, amens dein in fossam capiendis feris destinatam incidit, ab insequentibus deprehenditur, extrahitur, & in urbem, & carcerem abducitur, in quo ille partim è vulnere, quod lapsu impresserat, partim verò, magisque ex ira turpem animam evomuit. Tum Herillus junior.

Heu nimium verum! rara est concordia Fratrum:
Detestata diu scelus hoc retro-acta fuere
Sæcula, quod nullæ poterant sufferre medellæ.

Semina prima Patris nostri, spes totius orbis,
Nobile par Fratrum nunquid tu dixeris? alter
Nî fuso alterius foedâisset sanguine nomen.
Forſan ubi Iſmaël Agar de ſanguine natus
Progeniem Saræ dilectum Abrahamita vidit,
Obſtupuit, patriſque procul diſcedere teſtis,
Et lugubre parabat iter: quis cladibus orbem
Cadmæis gemuiſſe neget? quis mænia Romæ,
Cujus fraterno maduerunt ſanguine muri,
Aſpicit? & merito non ſolvit pectora luctu.

Sed quid fruſtrâ (ſermonem interrup-
pit frater? nunquid & nos conjunctiſſimi
ſumus: militare tu naſtus, ego mite inge-
nium, procul tamen uterque omni à jur-
gio, Congianos me ſine, cûm de iis ſermo
inciderit, non nihil deſcribere: celebris
hæc eſt regio (nam & nos equos gyrate no-
vimus) à marinis equis, qui tantæ fortitu-
dinis eſſe perhibentur, ut aut pedibus, aut
dentibus onerarias naves in fundum mer-
gant, majus adhuc damnum homini, aut
pecori mari emiſſi inferant: crocodilli hic
quoque (infame animalium genus) copio-
ſiſſimi; pari numero piſcis reperitur, qui
ab incolis Ambize Angalo, aliàs porcus
marinus dicitur, utpote ſabellico ſimilis, &
quingentarum crebriùs librarum; hic nemi-
ni, niſi Regi (morte aliàs furtum luendum)
aſſertur. Magnam ſui admirationem parit
arbor Enſanda, inſolitæ magnitudinis,
cujus

cujus rami, velut capillis tecti, si his terram attingunt, radices novas figunt, & in novam prolem excrescunt, ea velocitate, ut nō refecentur continuò, brevi temporis intervallo (ut Jāricus scribit) integra regna arbor una fruticibus semper novis enatis impleret. Aliquid mirare, in insula Loanda Sirenes, non quidem, quas Poëtarum somniarunt ingenia, sed veros pisces, homini suprema corporis parte similes reperiri. Negant id multi, & velut, aniles fabulas, quæ de his audiunt, explodunt: quasi omne illud, quod nunquam viderant, impossibile quoque esset. Testatur tamen id luculenter Pater Franciscus Sacchinus in historia Societatis JESU p. 2. L. 4. n. 276. Manaria in insula (inquit ille) obambulabat litus sermones cum Dima Lusitanorum medico varios instituens Pater Henricus Henricius: cū ecce improvise adsunt piscatores, rogantes, prædam recens captam contemplantur; sequuntur hi, & mirum! sedecim reliquos inter pisces marinos conspexere homines: caput his amænum, & rotundum, oculi cum superciliis, rubra labia, æquales, & candidissimi dentes, explicatum, & album pectus, rotunda, magis tamen lata, & ad natandum aptiora brachia erant, corpus tandem in duas velut scissa partes caudâ terminata.

minatum : & potuit uterque discerni sexus , novem enim fœminei , septem masculini erant : ad quæ Leortus mira narras , atque his puto jam esse de Guinea satîs : nunc , si placet , globos mensis injiciemus ; assensere alii lulum labori interponentes .

§. IX.

De Regno Monomotapæ.

Pari industria, si non majori, demandatum sibi munus executus est Danalus: vocavit is laboris socios Magintaum ab integerrimis moribus, & felicitate ingenii celebrem Rhetorem, Franciscum, & Vitum, fratres, quos pietas, & matura rebus in omnibus indoles illustres fecit; atque, ut statuto tempore convenêre: veloces simus, inquit, hodie properandum est; Monomotapa describenda, quæ ad septingenta milliaria usque ad Promontorium bonæ spei extenditur. Ergo bene speremus (Magintaus interposuit) periculum enim erit, ne hæreamus, cùm pice nigriores sint incolæ; cavete, ne mensuretis corpora, triplici enim scabello opus est, ut verticem horum extensis summa vi brachiis attingamus: aliud, Vitus, inquit, magis metuendum, ne auri nobis illudat cupiditas, hoc enim

enim in regno non fossorum eruitur malleis;
sed in amænis rivulis,

Quos neque pastores, neque passæ in monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus: quos nulla volucris,
Nec fera turbârat, nec lapsus ab arbore ramus.

Sponte defluit, & nîl tale sperantes
suas ad prædas invitat: sunt, qui asserunt,
Monomotapam celebratam sacris in literis
esse Ophir, è quo Rex Salomôn aurum
omne, ad orbis summum prodigium, Hie-
rosolymitanum templum ædificandum de-
sumpsit. Non dubita dilecte frater (repo-
sui Francisco) Thomas enim Lopez in suo
itinere Indico luculentum exhibet testimo-
nium. Afferuere, ait, mihi incolæ, suis in
vetustis voluminibus claram hujus mentio-
nem fieri: vidique rudera palatiorum, quæ
exstruere cum æthiopibus non assuetum sit,
argumentum desumpsi, alias hîc olim gen-
tes fuisse versatas. Properamus jam (sub-
jungit Danalus) interim amici herbam, si
placet, Nicotianam sumite, sumerem (sua-
viter subrisit Magintaus) sed pyxis displi-
cet, ex ebore tibi Monomotapa dabit;
tanta enim hîc elephantorum copia, ut
annis singulis quinque millia sternantur, co-
rûmque dentes toto peregrinentur orbe;
Ad hæc Vitus: miror mi Magintæ, quod
Monomotapa esse velis, timidior enim non
nihil

nihil videris: homines sunt barbari, & ad arma nati, non viri solùm, sed & scœminæ; Amazones profectò, nam & dexterum uber prima in ætate, ut commodiùs tela ejiciant, sibi exurunt; ad bella sequuntur viros, non sarcinis, sed armis onustæ, pugnant strenuè, & plùs (nam finè mentemulier dimicet) quàm masculum genus, hosti formidandæ. Sed fortè (subjecit Danalus) Maginta Rex esse vellet, hic enim gémimas fert sagittas, unam, ut inobedientes, alteram, ut hostes terreat; Ad quæ iste: minimè sanè, si enim Nicotianam tuam, quam obtuleras, sumerem, sternerem utique; mos autem his in regnis est, dum Rex sternuit, incondito clamore Aulici præsentés salutem precantur, audientes ad portam vigiles elata voce eandem repetunt, post hos proximi alii, tandem tota civitas multorum millium stentorum clamore insonat: nunquid si hoc fieret, unâ aufugeremus putantes, Viennæ tecta Vulcanum oberrare; cachinnabatur adhæc Danalus, & seu risus memoriam excusserit, seu omninò nil aliud fuerit, de gentium horum ritibus cessarunt. Vix ea disseruère, cùm superveniens Angelo-montius omnem de Monomotapa sermonem turbavit: ille de Fessa, & Marocco sollicitus cum Lenico, & Leraneo ad Danalum

lum properabat : eamus, inquit, & Darnali sermonibus immisceamus nostros : Africani enim sumus ; non excludent utique studiis hodie conjunctes populares suos. Dixit, & ad amici domum celer cum sociis advolat : portaque reclusâ inopinus adest, tum : jussu jam, ut video, insudatis labori, amici, ait, vultis, & meam quoque Fessam, & Maroccum enarrabo : suavissimum Juvenem, quem aliunde virtus Rhetoricæ toti amabilem reddidit, comitate omni excipere ; dein considerare rogatus felici è memoria, nuper à se lecta, repetebar.

S. X.

De Regno Fez, & Marocco.

BArbaria, seu optima pars Africae, quæ ab Ægypto ad Gaditanum mare extenditur, Mediterræneo, & Atlante monte clauditur, principem regni sui locum Fessæ, & Marocco cedit. Prima pascuis, cerâ, frugibus, vino, & oleo abundat, à Metropoli nomen sortita, quæ cor regni media tenet : refertur autem nomen hoc urbi inditum ab Arabico Fez, quod idem, ac aurum rude significat, quale primis ejus sub fundamentis inventum. Xysti marmoreis fulti columnis, & siliis instrati dividunt cubilia, quæ
grato

grato semper spectaculo, in turrim coeunt : palatiorum (est enim quaelibet hoc nomine digna domus) sexaginta millia Boterus de origine urbium L. 2. c. 11. numerat : templa hic (seu ut Afri ajunt, Misquitæ) septingenta sunt, quingenta horum omni arte, & pretio instructa : primum Carauwe dictum medium milliare circuitu completitur triginta portis apertum, in quo nocte omninongentæ lampades accenduntur : certis item diebus plures, aliquot enim coronæ è cupro fabricatæ de fornice pendent ea mole, & magnitudine ; ut earum quaelibet quingentesima supra mille lampade sit onusta ; Propè sanum hoc, Mahometi sacrum, collegia duo, in quorum uno arti medicæ, in altero juri discipuli dant operam, visuntur : narrant quoddam ex his à Rege Haba Henon centum, & octuaginta millibus ex auro coronatorum ædificatum : cujus dum pretium annotatum erat, mari librum injeicit dicto : quod bonum, & amænum est, parvi vānit. Hæc ego de Fessa, tu de Marocco differe dilecte Lenice, obsecundavit hic, &, Regnum Marocco, ait, vicinum Fessæ, intra montem, & mare Atlanticum triangulum efformat. Terra frugum, pecorumque ferax. Princeps quoque ceterarum urbium teste Leone Africano totius orbis

orbis princeps dici meretur, ex albo lapide
sectis viginti, & quatuor portis ultra centum
millia domuum præter innumera templa,
scholas, balnea, hospitia claudit, altissi-
misque triumphat turribus. Quid scholas
numeras? (interposuit Magintaus) barbara
enim gens nunquid etiam doctrinam est
exosa? falleris, respondit Leraneus: nun-
quid enim celeberrimi Medici, & Philoso-
phi à Marocci Rege summo in honore habiti
Avicenna, Albumazar, Razis, & Averoës
his in regnis nati doctrinæ suæ monumenta
reliquerunt? habitâsse olim diceres hîc Pal-
ladem, verùm jam exulare, maxima enim
nunc ars non homines, in arena litteraria
exercere, sed equos in domituram rotare;
Barbaros dicis, & bene ais, nam, seu victûs,
seu vestium rationem, seu religionem quæ-
ras, tales invenies. Cercopithecorum
carne vescuntur, caprina, aut alterius ani-
malis pelle induuntur, Deos, solem, &
lunam adorant. Bene mones (Angelo-
montius verba interruptit) mirum enim
quid de eorum legi funeribus: ut vitâ quis
defungitur, adsunt fœminæ, & abjecto
muliebri amictu pilosa se veste induunt,
vultum dein integrum fumo ollis adhærente
pingunt, tum viri depositis fœminarum ro-
gis vestiti, latitantes hætenus progrediun-

H

tur,

tur, pulsant tympana, & lugubre quid accinunt, laudes defuncti identidem immiscuentes: tandem, ut dolorem, & luctum testentur uberius, genas unguibus lacerant: septem dies idem repetitur, quadraginta dein cessatur, reassumitur iterum triduo, post quod cadaver terræ mandatur. Fortè hìcetiam (quæsiuit Danalus) poëtarum exigitur officium: scio enim horum genus his in terris celeberrimum, qui die Mahometi sacra magnâ conveniunt copiâ, carmina tota die ad raucedinem ejulantes; qui plurimum tandem placuit, finito, an litterario certamine, an potiùs incondito dicam clamore? lauro poëticâ donatur. Ad quæ Angelo-montius, vix crederem, videntur enim solis destinati deliciis, nam ad epulas quasque regias metra fundere jubentur. Tum Danalus: satîs judico de utroque regno sermonis habitum; Mametis enim Celebi Tuncetani Regis filii oblivisci hodie nullatenus possum: is magno à teneris (tacitâ Divini Spiritûs gratiâ impellente animum) affectu in captivos Christi fideles ferebatur: familiariter horum sæpe alloquio usus, eorum præcipuè, qui fidei nostræ dogmata præ ceteris callere sunt visi: quærebat ex his, quænam regnandi Principes inter Catholicos ratio, quæ pietatis opera, quis tem-

templorum nitor, quæ ceremoniæ: placuere omnia, dùmque hanc unam ad salutem viam superesse & audit, & agnovit, cogitavit illicò de mediis ad eam securè perveniendi; præerat quidem classi Christiano nomini infensæ, verùm non vincere, sed captivus fieri optavit. Erat eo tempore Siculus quidam Josephus Barlotta Tunis, qui deterritus carcere Mahometanam sectam amplecti se sinxerat: advertit hoc Princeps, diùque animum ejus experiri laborat; verùm omnia periculis plenissima visa sunt Barlottæ, donec tandem fide toties regia interposita, quod tacitus corde presserat, Mameti aperuerit. Ergò de fuga captum consilium: in qua brevì Divina providentia itineris comites junxit: invitatus Princeps ad spectacula à Christianis mancipiis exhibenda, comparuit, ubi inter captivos Donatum Sancti Augustini Eremitarum Ordinis Sacerdotem, & Joannem Pelerinum Hispanum, in quorum vultu virtutem legerat, conspicit: accedit propiùs, comitèrque salutatis mentem aperit rogat, socios adlectis, qui eadem servitute premerentur, aliis in suscepto agant opere: consentiunt hi, atque ille hos omnes sua ad servitia vocat. Decima quarta Februarii, qua exquerentur Consilium, dies statuitur: simul

lat iter Goletam versùs (ad maris littora est præsidium, deliciis, quæ Regum curis interponi solent, destinatum) prænuncios mittit, Gubernatori urbis adventum ejus significent, simulque severè prohibeant, ne aliquo eum signo proderet; hic modestiæ id mandatum esse Principis judicans, ut advenientem vidit, æneas jubet explodi fistulas, & salutem undique intonari: indignatus eapropter Mamet, sinè mora vela vertit Tunos rediturus: doluit hìc Principis jussa violata Gubernator, sibi parcat, rogat, seque fore posthac obedientiorem per delegatos spondet. Differre jam fugam tantisper placuit, ne secundum iter magis suspectum, ac primum foret: interim à Rege imperator totius Tunetanæ classis, communes inter populi acclamationes declaratur. Nìl motus honoribus, qui servire Christo voluit, in quærenda salute mansit constantissimus. Ergo die quarta Martii summo mane cum prædictis sociis iter Carthagenam versùs aggreditur, sinistro hinc repulsus Borea, alto devectus Melitam petebat, quâ, quia deficiente vento portum ingredi non potuit, denuò desertâ, per Siciliæ sinus errando Mazaræ littora sexta die prædicti mensis felix tenuit. Incredibile est, qua honoris testificatione, quibus gaudiis Princeps

ceps exceptus , fidem edoctus , sacróque fonte ablatus fuerit : ferunt autem amisso filio eo furore correptum Parentem , ut religiosos omnes Tunis degentes manciparet carceri , Christianis mancipiis pœnas cumularet , custodes aulæ cruci affigeret ; socrum , quasi fuge Consilium dedisset , accusatam laqueo collo inserto suffocari , trésque alios qui complices visi ignitis forcipibus discerpi , corpora in mare mergi , & ad littus ventura canibus objici juberet. Simile quoque illustre facinus de alio hærede Regni Fessæ , & Marocci Principe legi : nomen huic , dum Mahometis jugum gereret , Muley Mahomet Atafi Serif , postea , dum sacris in undis salutem recepit , & Societati JESU , quondam Divini verbi præco his in regnis futurus , adscriptus , Balthasar Loyola Mendez dictus : Juvenis egregiis à natura dotibus instructus , præter diversas tredecim , quas callebat , linguas , quarúmque idiomate , quàm dexterrimè uti potuit , sedecim de variis scientiarum generibus scripsit volumina , in Mahometis secta ità versatus , ut nemo Doctorum cum eo congrédi , nî plurimorum ignorantiam proderet , unquam sit ausus : Sociabat artibus optimis belli peritiam , ea dexteritate ensen , quàm calamum versare , regnum libris erudire ,

armis defendere, ingenio, & consiliis stabilire doctus: quare socium imperii adlegit Parens. Obstinatus interim in Mahometis, erroribus, quos tales non viderat, à religione, & pietate primas quoque mereri summè studebat: Meccam proinde, ut Prophetæ suo litaret, iter instituit; sed en vigilem Divinæ clementiæ oculum! per iter à Melitenfibus capitur, Melitam captivus abducitur, ignotus adhuc quis esset, comiter tamen, nam altum animum sat tegere non potuit, ibidem excipitur. Anxius ille de Mecca sua, à Parente, qui de infortunio certior factus, magna pecuniæ vi submissa ex hostium liberatur manibus; interim, dum Melitæ morabatur, eâ verborum efficaciâ Mahometem prædicare cepit, velut omnes Equites sua ad castra abducturus. Incepère tamen placere non nihil Christianorum mores, templa, & religio, eosque animo aculeos infixerant, ut jam dubium de veritate facerent Principem: abiit tamen, ut iter tantisper interruptum continuaret. Verùm ô comprehendi nesciam Providentiam DEI! vix tria confecit milliaria: extra se rapto (cùm amæna ceteroquin aëris esset temperies) cœlum commoveri, totum mare in ardentem rogam mutari, navisque jamjam absorberi videbatur: tandem, ut olim

olim Saulus Christi nominis persecutor acer-
rimus in Paulum gentium Doctorem muta-
tus, clarissimam vocem cœlo delapsam au-
diit. Perge, me Christum indue, servus tu-
meus eris, eroque tui protector. Quibus
verbis velut gravi sopore excitus vela verti
jubeat, magnum esse negotium Melitæ omis-
sum prætendens: paret Naucerus, ille, ut ad
portum venit, ad templum Christianorum
properat, in quo ante iconem DEI Parentis
genibus flexis duabus horis immotus hæret:
sacras dein undas summa contentione ex-
petit, quid sibi contigerit, ex ordine nar-
rat, famulos remittit, Parenti nuntient,
Filiū esse Christianum; tandem Patribus
Societatis JESU traditus fidei rudimenta
uberius edidicit. Probè jam eruditus dum
sacram ablutionem accepit, Balthasaris
Mendez nomine, tanti scilicet beneficii
authoris, qui primus eum captivum duxe-
rat, appellari voluit; Messinam dein in Si-
ciliam delatus rejecto regni jure societatem
ejus, qui se ad fidem vocavit, est amplexus.
Placuit omnibus factum istud, adeoque at-
tonitos reddidit, ut sermonem tan-
dem de Africa in alium
verterint.

§. XI.

De America.

DUm alii describendæ Africæ insudabant, Americam non imperato quidem, sed spontaneo labore assumpsit Sengemenius; hic enim in Zilherdacum, & Zirfum incidens, quid si, inquit, ea de orbis parte, quæ ceteris tribus magnitudine non cedit, novus orbis communi nomine dictâ, nos quoque aliquid differeremus: testantur enim ii, qui navigando ejus mensurârunt circuitum, se triginta duo millia miliarium confecisse: inventa primùm à Christophoro Columbo, celeberrimo illo Genuesi est, dein ab Americo Vesputio patriâ Florentino, qui septentrionalem ejus partem primus reperit, nomen sortita: Ad quæ Zilherdacus: optimum sanè tuum, amice, est institutum; seu enim Peru, Paraquariam, Brasiliam, seu Floridam, Canadam, Mexicum, aut Maragnan tacitus mecum perpendo, & naturæ prodigia, & miri hominum mores obversantur animo: En interposuit Zirfus, regna tibi hujus probe nota, de singulis agamus aliquid, & quoniam nullo gravamur labore scholastico, ab urbe vertamus pedem, dulci hoc sermone
tem-

Ein Paraquar

RPJCB

tempus hodie perdituri : assensere omnes , & primam sibi eruditionis gloriam vendicaturus ; Peru, inquit Sengemenius , quod longitudine sexcenta, latitudine quinquaginta Belgica milliaria, quorum singula pedes mille, & quingentos continent, complectitur, in Quitum, Limam, & Charcam, seu La Platam divisum jure quodam Principem petit Americæ locum : fluviiis tribus, iisque maximis alluitur ; Amazonum scilicet, Maragnone Nilo (nam & accrescit, & decrescit) simillimo, & Januario, qui ligna in saxa convertit : Animalia mira hæc invenies, sæpe enim sereno sole ex aëre serpentes decidunt, unius spitamæ, armati dentibus, sinè oculis, veneni tamen noxii, ut eo læsus arte nulla sanari possit : avis cinericii coloris picæ ceteroquin similis tubæ sonitum voce imitatur. Sunt & Atalanques (id est sinè capite) spectra hominum, hominibus infesti ignem collo ejicientes, nulli tamen, qui sacro fonte ablutus est, noxii : montes (Vulcani crede cavernas) plurimi, non minùs ac Siciliæ Ætna, aut Neapoli Vesuvius metuendi. Tritici solum ferax, nam centesimo, quin & tercentesimo scœnore semina reddit : quod mirere, cum pluviis nunquam, nebulis solum, roréque tenui non, nisi sine Aprilis,

& Octobris initio , deciduis rigeretur. In regno Chili, quidquid terræ mandaveris, uberrimis incrementis auctum recipies, quin, & uvæ grana seminata vineas reddent. Inca Garcilasso de la Vega Peruanorum Regum oriundus sanguine , qui patriæ suæ prodigia in Hispaniam delatus scripserat, se raphanum vidisse duarum ulnarum testatur, cujus folia quinque equos obumbrabant. Est & planta, teste Monarde in historia Indica, quam si ægrotus manu presserit, lætitiâque, invitam licèt, monstraverit, convalescet, secus die postera certò certius moriturus. Flos lilio similis, ter tamen altior, noctis tempore apertus ultra quinquaginta passus amœnissimum odorem emittit : alter in valle Truxilli ex una caudice viginti, quin & triginta sæpiùs diversa pignora protrudit. In provincia de Las Charcas arbor est altissima , cujus fructus multis foliis in libri modum clauditur, quæ si aperies, quolibet in folio corcum crucis signo expressum cernes. In monte Chachapoyas rami, è quadam arbore truncati eam dant lucem , ad quam legere , aut scribere, licebit. Mala quindecim milliaribus Limâ distans ficum habet , cujus pars ad meridiem versùs sanitatem , altera mortem causat : aurum , & argentum in tanta Copia, ut ,
quod

quod Possidonius de Hispania, meliori jure de Peru. dicerem, Plutonis hîc aulam infra terram esse : verùm ut & de hominibus addam aliquid ; cursu sunt velocissimi, naturâ barbari, immisericordes, ingrati, timidi, laborémque omnem exosi, ad quem nî vi adigantur, vitam integram otiano, & helluando consumerent : si quod tamen opus aggrediuntur, ea dexteritate doctrinam excipiunt, ut ad artes, & scientias nati videantur, legendo, scribendo, canendo, pingendo, nulli cedunt in Europa nato. Sat jam de Peru optime Sengimeni (interposuit Zirfus) nos erudiisti :

Paraquariam audi, hæc aëris saluberrimi, amæna, & frugifera regio est, vino, & tritico dives, quamquam comûne vulgus fare ex herbis contrito panem conficiat : armentorum greges innumeri, isque pecoris erit Dominus, qui ei laqueum injecerit : Equus, ut ut optimus uno, alteróve floreno venditur ; qui non, nisi decem, aut duodecim millia jumentorum numerat, non adeò locuples censetur. Præter animalia domestica homini similes Fabiani dantur, qui sagittâ læsi incondito clamore, stridoréque dentium vi telum è vulnere extrahunt, & summa cum rabie in sagittarium rejiciunt ; maculis bellè variatæ tygrides, leones itidem multi, serpentes

tes tantæ magnitudinis, ut cervum ingentem unâ cum cornibus faucibus arreptum vivum in stomachum trajiciant. Crocodilli octo, aut novem pedum longi, tam noxii, quàm formidabiles: hîc quoque chamæleon aperto ore ventum excipiens, solâque aurâ victitans patriam invenit. Incolæ seduli, & præprimis labori addicti, viriarant, & semen ejiciunt, fæminæ metunt; eorum tamen Principes (Matarini dicti) nulla non die helluantur: quam ut defendant turpitudinem, id majorum suorum manium summo bono fieri asserunt: quare funebres has epulas sæpe per annum celebrant, præter alia fercula tot, quot defunctos numerant, assa struthionum corpora hospitibus apponentes, crudelis tamen plerumque finis epulis imponitur: siquidem caput securi subicere puellarum pulcherrima jubetur, quod calido sanguine madens spectaculi locò adfertur. Abipones pudoris omnis immemores æstatis tempore nudi incedunt, pingunt tamen, tygridum maculis corpora; caput rasum, nares, aures, labia struthionum pennis perforata mirum, eorum judicio, est ornamentum, qui aculeis, velut cribrum, se totum terebrari, cutem dein detrahi sinè dato doloris signo patitur, propè Deorum cultu adoratur; Fæminæ vultui, pecto-

pectori, & humeris aperta pelle gemmas imponunt. Nulla mater præter duas proles educat, reliquas suffocat, aut submergit. Anno sæculi decimi septimi vigesimo septimo reperti sunt adhuc aliqui, qui filios assatos devorabant: verum, ut primum fidei lux Paraquariam illustraverat, mites sunt reddituri, barbaramque vitam deposuerunt: hæc de regno hoc aut legi, aut audiui. Brasiliam, rogo, Zilherdace describe: tum iste: hæc, teste Maffeo, duobus gradibus ab æquatore distat, & à septentrione ad meridiem in formam trigoni extenditur. Sacchari copia maxima, qui succus è cannis extractus, in olla dein elixus, in metam, in qua videmus, cogitur. Præter Melo-pepones, cucumeres, ficus, balauſtia (vulgò mala granata) poma citrea, nuces castaneæ, pyræque gratissimi saporis inveniuntur: balsama certis herbis expressa vulnera sanant, sollicitè ab ipsis animantibus quæri solita, si venenato morsu fuerint læsa: cedri proceræ adeò, ut unius è cortice navim scindant, quinquaginta hominum capacem. Animalia, volucres, pisces, ut varii, ita copiosi. Cotias dictum, rubri coloris, minutis auribus, ceterum, velut etiam sapore, lepori est simile: par illi est Pacas, quod animal ex albo fusci coloris, carnis est sapidissimæ,

simæ, capite catum repræsentat: magis mira Tatusia, ab Hispanis Armadillo nuncupata, porcellum magnitudine æquans, squammeo velut thorace cataphracta, sub quo testudinis instar caput contrahens sagittas illæsa accipit; brevis ceterà pedibus, regulorum in morem suffossam terram incolit. Superat hanc (si naturæ quæris miracula?) Cerigona vulpi similis, quæ inferiori corpore utraque ex parte à natura concessum saccum gerit, cui natos includit, ne absente Matre periculo sint obnoxii. Turpis est Pareffa (vox hæc Acediam dicit) quæ abominando rostro, protensis unguibus, cana, sinè auribus, rotundo capite nec minis, nec verberare impelli potest, ut diebus quindecim ultra lapidis jactum progrediatur; nutritur hæc foliis arborum, verum antequàm harum unam conscendat, bi-duo eget, tantundem temporis descendens perditura. Tamandoa porci magnitudine, velut unicornis caudâ terga protegit, formicis vescitur, quas pede turbatas extensæ linguæ injuriam vindicaturas pleno agmine irruentes deglutit. Antes à mulis nîl, nisi minus corpus, brevior cauda, rotundæ aures, & labia in proboscidem declinantes distinguunt: dies hi totos dormiunt, noctu prædam venantur. Hautam, aut Ga-

zai nemo unquam cibum , aut potum summentem videt. Sed, ne ferarum credar Historicus, hominum quoque Brasiliæ mores adferam ; cultior hæc gens modò est, postquam veritatis dies exorta , ac olim fuerit, dum gentilitatis tenebris cæcutiebat, tunc enim sinè lege, sinè capite nudi, sinè omni tamen malitiâ , quod nemini non mirum videbitur, velut in primo essent innocentiaë statu, sui immemorem egerunt vitam. Ornamentum est maximum, nigro gummi totum corpus pingere, frustra dein albi panni hinc, & indè agglutinare, inferius labium in prima atate perforare huic pretiosum lapidem inserere , & istorum plures vultui imprimere, auribus ossicula, collo verò è conchis catenam suspendere : in his omnis vestium est luxus. Habitatio vilissima è foliis, & ramis constructa, communiter quadraginta passibus longa, totidémque alta in modum inversæ navis , sub qua tamen uni subjecti Patrifamilias ducenti crebrò homines degunt : nocturnam quietem supra rete duabus extensum arboribus capiunt ; nunquam solliciti in crastinum prædis vivunt. Pane , & vino carent, simiæ, cercopitheci, ceteraque turpia venatorum spolia epulas dant, quin & homines, quos bello captos victores in servitutem egerunt.

Na-

Naturæ sunt melancholicæ, saltare tamen ,
 & canere, sed non sinè summa gravitate il-
 lis quotidianum : instrumenta musica cu-
 curbîtæ sunt vacuæ pîsis, aut lapillis imple-
 tæ, quas uhà cum pedibus movent. Vi-
 sum habent acutissimum, discernunt siqui-
 dem medio milliari distantes, & infra aquas
 gemmas vident, rudes, nec non, nisi quin-
 que numerare, & quæ supra sunt solis digitis
 monstrare poterant, tribus carent literis F.
 L, R, quod non nemo turpi eorum vitæ ad-
 scripsit : sinè *Fide, Lege, & Rege*. Dum
 visitandi causâ quis amicum convenerat, fle-
 bant, & ejulabant fœminæ, dolorémque,
 quibus poterant, testabantur signis, ob mo-
 lestias in itinere ab amico toleratas, deter-
 sis dein lacrymis ad epulas læti concede-
 bant. Bene functus es dilectissime Zilher-
 dace tuo munere, subjecit Zirfus, iter nunc
 à Brasilia in Floridam instituamus. Victus
 his turcicum, quod vocamus, triticum; fru-
 ctus alii, qui in Europa crescere soliti, aves,
 & feræ, quibus sylvæ plenissimæ hîc abun-
 dant : vix enim volucrem, aut feram orbis
 habet, quam non in Florida reperies; ma-
 ximum Incolarum bellum cum crocodillis
 est. Risu dignissima capiendi cervos est ra-
 tio. Venator cervinam pellem induit, cor-
 nua apponit, & in littore fluvii, ad quem
 feræ

RPJCB

Ein Canadier

Eine Canadierin

RP,ICB

feræ sitis levandæ causâ venire solent, velut
 alter cervus discurret: decipit ille hac frau-
 de venientem prædam, quæ nîl tale à men-
 cito locio metuens propior facta sagittâ
 sternitur: tres autem in Florida diversæ cer-
 vorum species, primi bobus nostris similes
 pascua oberrant, secundi capita alta feren-
 tes cornibus arboreis, tertii, ut rupi- ca-
 præ non, nisi in montibus quærendi: pri-
 mi dant barbaris pro nutrimento lac, alio-
 um pelle pro veste, carnibus pro cibo utun-
 tur. Ceterum Floridani magni, & fortissi-
 mi, turpissimi tamen, & fuscioris sunt: to-
 tum corpus, quod extra vestes patet, variis
 figuris pingunt, & ne colores pereant, gum-
 mi illinunt. Capilli longi ad genua de-
 uentes, quos tamen plerumque implexos
 capiti obvolvunt: currendi, & natandi
 peritissima: ipsæ fæminæ proles hu-
 eris gestantes latos, & profundos fluvios
 natatu trajiciunt: eum primo dignantur
 honore, quem famis, sitis, & ærumnarum
 ceteris patientem vident. Vix hæc
 cesserat Zirfus, cum Fridericum, Ma-
 alum, & Permanoffum appropinquantes
 vident: quos comiter salutatos itineris,
 sermonis societatem invitavit Sengeme-
 us. Fridericum simul interrogans, an
 nil unquam de Canada, seu nova Francia
 I legis-

legisset. Legi, reposuit ille, & quidem
quàm plurima : Canada pars Americæ à
diversis septem incolis habitatur : sunt enim
Hurones , Ondatavavati, Neutrenses, An-
gatogenromonsii, Yroquoisii, Alyonchini,
& communi vocabulo Canadienses dicti :
pauper utrumque solum , fructus tamen, si
sedulò colitur, pluribus in locis multo red-
dit cum fœnore : Arbores agrestes nuces,
vaccinia, labruscas, sylvestria pruna ferunt,
ceparum, & alii magna copia, cucurbitæ
item ingentes sponte enascuntur, quas cali-
do coquunt cinere, iisque regiè epulantur.
Arbores aliæ, raræ ceteroquin, fructûs ta-
men minimè feraces, & mole magnæ, &
numero multæ crescunt. Animantia inter
reperies volucrem, quæ & ingratos Catige-
mitus, & amænum avium melos imitatur.
Sunt & lepores grato ore canentes, cete-
rùm meliore carne, quàm nostri. Om-
nium colorum decora pennis expressâ gerit
avis alia, quæ ob exiguum corpus musca di-
citur. Novam se defendendi artem parvu-
lum quoddam animal à natura didicit; vix
enim persecutor instat, abominando fœto-
re insequentem pellit, quare à Gallis dia-
boli progenies dicitur : neque desunt bo-
ves, asini, porci, quibus, uti & canibus
Dominos suos ex Europa sequentibus, so-
licita

licita mater natura duplicem vestem hyemis tempore, ut frigus intensum tolerant, largitur. Tum Manulus sermoni irruens, pauperiem, inquit, gentis hujus non miror, agrorum enim cultûs ignari erant, è solis sylvarum spoliis viventes, antequàm Galli advenissent: pulcherrimi, ut audio, homines, quare si bellum imminet, ut hosti formidandi videantur, corpus ferarum figuris pingunt, aculeis perforant, carbonum cineres inspergunt, oleoque, ut diutiùs ascita turpitudine hæreat, inungunt. Gulæ minimè dediti, quare rarò ægroti; specula minora collo inferunt, & pyxidi nicotianam herbam continenti, quâ perpetuò utuntur, imponunt: summa salus verbo unò *Avoë* dicitur, hoc est, *bona dies*, valdéque sibi urbani, politicique esse videntur. Epularum initio leguntur ventura fercula, dein horâ cantatur integrâ, tandem finitis dapibus unanimi voce grates solvunt, *oh, oh* plenis faucibus intonantes; qui invitavithospites, aut aliquid ferinæ prædæ attulit, nunquam mensæ assidet, sed jejunos eam cantando circuit. Proles honore maximo Parentes colunt, nec facilè audies iis præsentibus filium, aut filiam loquentem. Gens tota visu, auditu, ceterisque, ut dicimus, sensibus, præ aliis nationibus optimè in-

structa. Famem decem, aut quindecim diebus auctam, intensum frigus, morbos corporis sinè dato doloris signo fortissimè tolerant; imò scemina nulla, nec suo, nec altero marito censetur digna, quæ inter lacrymas, aut ejulatus prolem parturit: quam fortitudinem in se periclitantur duodecim annorum parvuli, carbonem accensum colligatis brachiis imponi rogantes, tamque immoti hærentes, donec ignis fuerit sopitus: Memoriae sunt felicissimæ, quæ vel semel audiverint, ordine toto dein vitæ tempore enarrabunt. Laudâstis sanè, subjungit Permanoffus Canadienses, novæ scilicet Franciæ incolas, & monuistis me novæ Hispaniæ, nimirum Mexici: hæc Josepho Acosta teste, amænissima toto orbe est regio: ver hîc perpetuum, valles omnes aut ovium balatu, aut mugitu bouum resonant; medio reali viginti octo libras bubulæ, duobus, aut tribus saginatum sabellicum emes; auro, argentoque abundant montes, quinta enim hujus pars annis singulis eruta Hispaniæ allata quinque, sæpe sex milliones æquat: defectu vini potum conficiunt, Pulke dictum, odore quidem ingratum, adeò tamen amicum omnibus, ut omni secundâ feriâ, recepto jam more inebrientur: quæ de causa pro hoc Regi censum solvunt, judi-

judicantes pecuniâ redemptam crapulam esse licitam ; modò post Hispanorum adventum mitigati eorum mores sunt , vitamque nobis communem degunt. Ast turpes , ut audio , sunt Mexicani (interposuit Sengemnius) non tales Maragnani , sani enim , fortis , & formati sunt corporis , vitæ diuturnæ , vegetam enim ætatem , dum nos fracti mortui succumbimus , incipiunt , & procul ultra annum centesimum producant. Narrat Claudius Abbeville Capucinorum Ordinis , se invenisse homines centum , & nonaginta annorum adeò vegetos , ut nec canis conspergerentur , quin etiam fœminas , quæ sæculum supergressæ proles pendentes gerebant ab ubere , aptæ , ut novam sobolem progenerarent. Velut corporis pulchritudo non naturæ donum , sed artis opus esset , pingebant se variis à capite ad plantas usque coloribus , labiis , auribus , quin & naribus gemmas inferentes. Sylvas fluviis adjacentes , ut ab illis victum , ab his porum habeant , incolunt. Res tota domestica lecto è gossipio , è palmæ foliis corbibus , & aliquot testis definitur. Etsi licitum esse pluribus jungi uxoribus matrimonio putent , plurimi tamen unâ solùm contenti vivunt. A parentibus filii , & vicissim ab his adeò amantur , ut verbera proli infligere ,

aut Parenti verbo respondere plùs , quàm ferinum esse judicarent : nunquam separantur à genitoribus , laboris totâ vitâ commites ; parem amorem (inusitatum sanè aliàs barbaris) captivis suis exhibent filiorum instar eos complectentes. Unum etiam Deum Authorem naturæ semper colebant. Atque cum his Americæ describendæ finem imponamus. Tu Zirfe , & Zilherdace heroes parvulos ejusdem enarra.

§. XII. & Ultimus.

De Parvulis Americæ Heroibus.

SCeleratus Nunezu (reposuit ille) Patri Alphonso Aragonio in Paraquaria veritatem nostræ fidei prædicanti intensus collectis barbaris sacro fonte mundatòs ubique colligit , aquâ dein calidâ perfusos , velut nuper susceptam salutis undam abluere , linguâ rasâ , sacri velut salis saporem , frictò pectore , scapulisque , velut benedictum oleum detergere vellet , miseros tenebrarum Principi consecrat : tandem , dum viri omnes agris colendis intenti procul oppido abessent , templum invadit , flammâsque eidem injecit : sed frustrâ , inter medios enim undique excitatos ignes integrum stetit sacellum. Ut visum hoc à pueris , nescio quo

quo eorum duce , congregati , arcus , & sagittas arripiunt irruenti hosti obviam procedentes : vix propiores facti , unus eorum felici ictu sternit barbarum , mirati hi insolitam juvenum audaciam , monent , desistant à temerario ausu , non enim cum iis , sed cum solo sacerdote bellum geri : audito hoc magis animati parvuli dato signo omnes simul sagittas ejiciunt , lædunt plurimos , sedecim sternunt , & licèt summa vi resisterent , hostium omnes , nemine suorum vulnerato , in fugam conjiciunt.

Scilicet æterno temeraria bella tonanti
Qui movet , infirmâ prostratus funera dextrâ
Mæsta subit , doctus nil contra sidera vires
Insanas valuisse hominum. Fortissima mundi
Robora Divorum testâ ausa laceffere bello,
Atque Giganteo numen detrudere fastu ,
Fabula Cauçaseo tumulaverat illa sepulcro ,
Fabula quæ veri solet esse figura latentis.

Triumphârunt hi , addit Zilherdacus ,
nemine sinistrum quidquam patiente : ego
inter tormenta in Canada fortissimum dabo
pugilem puerum Guilielmum Coustoure , his
in regnis natum , & ad fidem conversum.
Erat is itineris socius Patris Isaaci Iogues ;
quo ab Hiroquis capto , salvus , & incolu-
mis fugâ evasit , & fuisset procul omni peri-
culo , dum se ipsum de fuga incusare : quid?
(aje-

(ajebat) fortitudinis tuæ arenam perdes :
an parentem , qui te sacro fonte cœlo ge-
nuit, in hostium relinques manibus? I, &
constantiae tuæ ede specimina ; dixit : &
glorioso reditu in hostes incidit, à quibus
mirè afflictus digitis tandem in augmentum
gloriæ suæ mutilatus erat. Atque cum hoc,
subjungit Sengimenius, sermonum om-
nium de Indis finem faciamus.

FINIS.

NO.

NOMINA OFFERENTIUM

Ordine Alphabetico.

Carolus Iosephus L. B. ab
Öttl.

Ernestus Sigismundus L. B. ab
Häcklberg, & Landau ex Il-
lustrissima Fundatione Kirch-
bergiana.

Franciscus Antonius Mechtel,
L. B. ab Engelsberg.

Franciscus Iosephus Nobilis
Dominus de Blumenthal.

Mariophilus Ignatius Nobilis
Dominus de Blumenthal.

*Provinciales, Equites, &
Perillustres.*

Antonius Xaverius Nepo-
mucenus Nobilis de Fo-
cky,

cky, S. R. I. & Regni Hungariae Eques.

Bernardus Ignatius Franciscus
ab Unkhrechtsberg, S. R. I.
& Regni Bohemiae Eques.

Ferdinandus de Schwaiger.

Franc. Frank de Frankenheimb.

Franciscus Nobilis de Schwing-
heimb S. R. I. Eques.

Ignat. Andr. Nobilis de Mens-
hengen S. R. I. Eques, & Infe-
rioris Austriae Provincialis.

Joannes Carolus Ignatius
Schwarzl de Röttenberg.

Joannes Franciscus de Gubern.

Josephus Eugenius de Thau, è
Seminario SS. Ignatii, & Pan-
cratii.

Paulus Joachimus à Dolberg.

Philippus Joseph, de Herdlizka.

Præ-

Prænobiles, & Nobiles.

Andreas Carolus Josephus
Stanislaus de Friz.

Antonius Xaverius Alvera

Antonius Vitus Mülnitsch.

Antonius Luman.

Bernardus Haymmerle.

Bertholdus Sagmiller.

Carolus Josephus de Sumating.

Carolus Gmandl.

Carolus Klein.

Christophorus Josephus Mayr.

Christophorus Ludovicus Ma-
rianus Becceler.

Ernestus Mejack.

Franciscus Augustinus Lauren-
tius Antonius de Payerau.

Franciscus Josephus Lehner.

Franciscus Wenceslaus Hüller.

Franciscus Mülnitsch.

Fran-

Franciscus Thomas Reesch è Se
minario SS. Ign. & Pancr.

F Fridericus Fierer.

I Ignatius Hüller.

J Joachimus Josephus de Ziegler

F Joannes Josephus Moser.

F Joannes Josephus Pohl.

F Joannes Michaël Nepomuce
nus Kargl.

I Joannes Kürchberger.

Joannes Opfferman.

Josephus Georgius Nicolaus
à Feichtenberg.

J Josephus Heydtmayr.

J Josephus Martinus Hauer.

J Josephus Gnandl.

Josephus Hamerl.

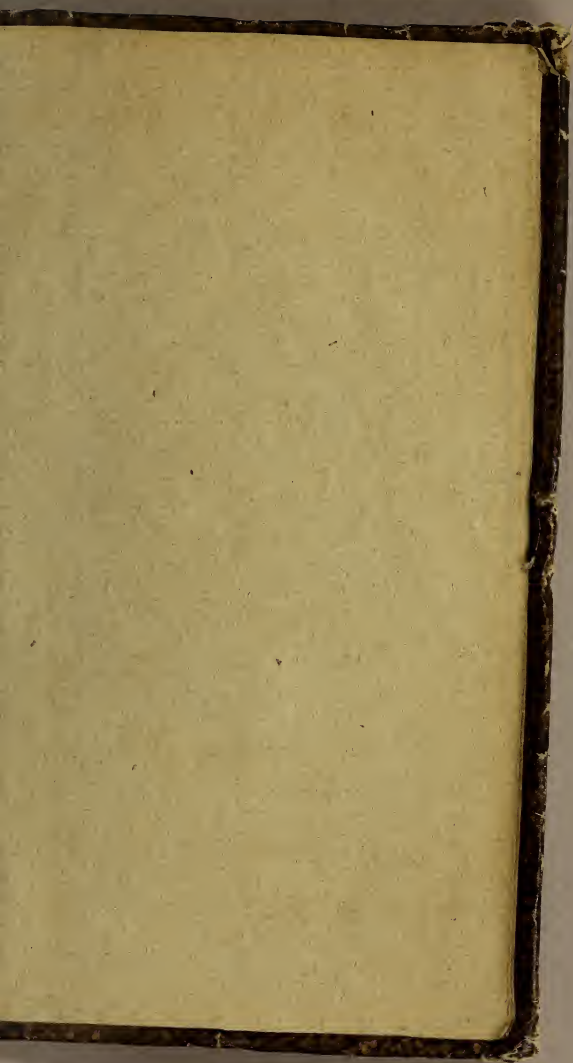
Mariophilus Probst è Cæs. S. J.

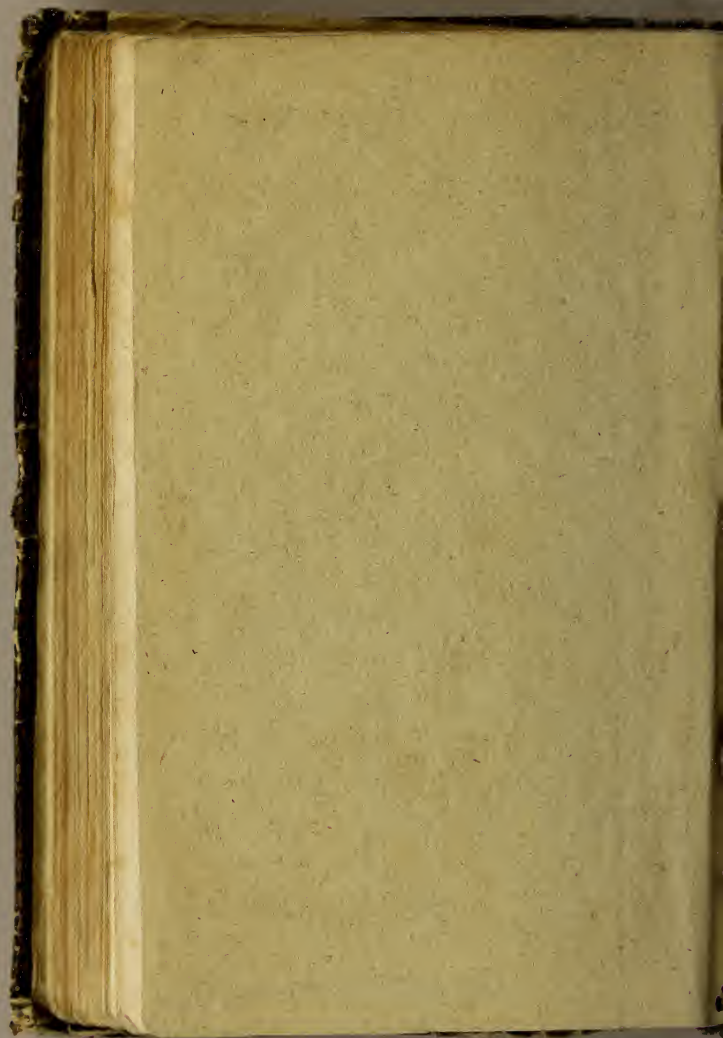
P Conv. Coll.

P Nicolaus Salliet.

Petrus Salliet.

Wolfgangus Naller.

J726
H694d

part. 5
IF
03.17.08

